

Аллоҳ таоло илм аҳллари ҳақида бундай марҳамат қилади: «Айтинг: “Биладиганлар билан билмайдиганлар тенг бўлурми?!..”» (*Зумар, 9*); “Аллоҳ сизлардан имон келтирган ва илм ато этилган зотларни (баланд) даража (мартаба)ларга кўтарур...” (*Мужодала, 11*).

Улуғ мақом эгалари

Усмонхон АЛИМОВ,
*Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раиси, муфтий*

Пайғамбаримиздан (алайҳиссалом) илм аҳлларининг фазилати ҳақида кўплаб ҳадиси шарифлар ривоят қилинган.

Муовия ибн Суфён (розияллоҳу анху) айтди: «Мен Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Аллоҳ кимга яхшилиқни ирода этса, уни дин ишида фақиҳ (теран англовчи) қилиб қўяди”, деганларини эшитдим» (*Имом Бухорий, Имом Муслим*).

Абу Умомадан (розияллоҳу анху) ривоят қилинади: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳузурларида бири обид ва бири олим бўлган икки киши зикр этилди. Шунда Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Ораларингизда оддий кишидан мен қанча устун бўлсам, олим обиддан шунча устундир”, деб марҳамат қилдилар (*Имом Термизий*). Сўнг у зот (алайҳиссалом) яна: “Дарҳақиқат, Аллоҳ, Унинг фаришталари, осмон ва ер аҳллари, ҳатто инидаги чумоли ва (денгиздаги) балиқ ҳам одамларга яхшилиқ ўргатувчи пайғамбарлар меросхўри бўлган олимларни дуо қилишади”, дедилар» (*Имом Термизий*).

Дарҳақиқат, уламолар Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) меросхўрларидир. “Пайғамбарлар

(алайҳимуссалом) динор ҳам, дирҳам ҳам мерос қолдиришмаган, улардан фақат илм қолган. Ким бу илмни олган бўлса, у улкан улушни қўлга киритибди!” (*Имом Термизий, Абу Довуд, Ибн Можа*).

Сафвон ибн Ассолдан (розияллоҳу анху) ривоят қилинади. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) марҳамат қилиб айтдилар: “Ҳақиқатан ҳам, фаришталар илм толибларига, уларнинг талаб этаётган илмларидан рози бўлган ҳолда ўз қанотларини қўйишади (ёзишади)” (*Имом Аҳмад, Имом Термизий, Ибн Можа*).

Халқимиз илм ўрганувчи ва илм ўргатувчиларни ҳамиша эъзозлаган. Устоз-шогирдлик анъаналари қадимдан ривожланган. Бунда асрлар давомида шаклланган тартиб-қоидаларга амал қилиб келинади. Инсон маънавий камолот чўққисига устозсиз ета олмайди. Алишер Навоий ҳазратлари:

“Агар шогирд шайхулислом, агар қозидур,
Агар устоз рози – Тангри розидур”, дейди.

Фарзандини шогирдликка бераётган инсон: “Эти сизники, суяги бизники”, дея устозга топширган.

Умримизнинг тўрт фасли

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: “Сизларни Аллоҳ яратди. Сўнгра вафот эттиради ҳам. Сизларнинг орангизда энг тубан умр кўришга (кексайиб, заиф ҳолатга) қайтарилиб, илгари билган нарсаларининг ҳеч бирини билмай қоладиган кишилар ҳам бордир. Албатта, Аллоҳ билимли ва қудратлидир” (Наҳл, 70) дейди.

“Энг тубан умр” – қариялик даври неча ёшдан бошланиши хусусида турли тафсиллар бор. Бирида 60, бошқасида 75, айрим ривоятларда 80, 90 дан кейин бошланади, дейилади. Демак, инсон кексайгач, жисмоний ва ақлий заифликка қайтиши бор гап.

Олимлар: “Инсон умри тўрт фаслдан иборат”, дейишади. Биринчиси, туғилганидан то ўттиз уч ёшгача бўлган ўсиш ва улғайиш босқичи. У киши ёшлигининг чўққиси ҳисобланади. Иккинчиси, турғунлик, у ўттиз учдан қирқ ёшгачадир. Бу – инсоннинг энг кучга тўлган ва ақли камолга етган босқичи. Учинчиси, етуқлик босқичи бўлиб, у қирқ ёшдан олтмиш ёшга тўлгунча бўлган даврдир. Бу вақт мобайнида инсон кучдан қолишни бошлайди, бироқ заифлашиш яширин кечади. Тўртинчиси, кексайиш, ақлий, жисмоний таназул ва ноқислик босқичи. Олтмиш ёшдан умрининг охиригача давом этадиган бу даврда қариш ва кучдан қолиш ҳолатлари очик намоён бўлади.

Ушбу ояти карима тафсирида Иқрима (розияллоҳу анҳу): “Ким Қуръон ўқиса, умрнинг энг заиф ҳолатига тушмайди”, деган. Муфассирлар бундай тушунтиришади: “Қуръон ўқиб, унга амал қилган одам шундай даражага эришади. Шунингдек, илмига амал қиладиган олимлар ҳам қариганида ақлий заифликка дучор бўлишмайди, балки ёши ўтгани сари илм-маърифат, ақл-заковати ортиб боради”.

Бундай башоратдан умидвор бўлиб, Қуръони карим тиловатида ва унинг аҳкомларига амал қилишда собит бўлсак, иншааллоҳ, ҳеч бир даврда заиф ҳолатга тушмаймиз ва икки дунё саодатига эришамиз.

Абдулҳафиз ЎРОЛОВ,
Бувайда тумани бош имом-хатиби

Журналнинг 2013 йил 1-сонидан бошлаб янги саҳифалаш ва ўзга бадий безаш услуби Жамшид Саъдиновники.

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси
«Мовароуннаҳр» нашриёти

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШХЎЖАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Мухтарама УЛУФОВА

Хаттот

Ислом МУҲАММАД

Бадий муҳаррир

Элнур Ниёз ўғли

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Маттни

Раҳима КАРИМЖОН қизи терди.

Манзилмиз

100002, Тошкент шаҳри
Зарқайнар 18-берк кўча 47^а-уй;
Тел: 227-34-30, 240-05-19.
Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтаимиз: m-nashr@yandex.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2013 йил 12 сентябрда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2013 йил 18 сентябрда топширилди.
Қоғоз бичими 60x84 1/8. Адади 61.100 нуска.
3154 - сон буюртма. «Sharq» нашриёт-матбаа
акциядорлик компаниясида босилди.
Тошкент шаҳри, Буюк Тўрон кўчаси, 41.

Қўлёзмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи
назаридан фарқ қилиши мумкин. Келти-
рилган иқтибос ва рақамлар учун муал-
лиф масъул. Хат юборилганида исмлар
тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар
кўчириб босилса ёки иқтибос олинса,
«Ҳидоят»дан олингани кўрсатилиши шарт.

Журналимиз саҳифаларида оят
ва ҳадислар берилётгани учун
уни ноҳоиз жойларга ташла-
маслигингизни сўраймиз.

ТАФСИР АЛЛОҲ 4 ҚАЙТАРГАН АМАЛ

«Расулulloх (соллalloху алайҳи ва саллам): “Ким бир аҳдлашган (ғайридин) кишига зулм қилса ёки уни камситса ёки уни тоқати етмайдиган нарсага мажбур қилса ёки унинг розилигисиз бир нарсасини олса, қиёмат кунини мен ўша одамнинг хусуматчиси бўламан”, дедилар» (Абу Довуд ривояти).

САҲОБАЛАР ҲАЁТИ АБУ САИД ХУДРИЙ 10

Абу Саид Худрий Расулulloхдан (соллalloху алайҳи ва саллам) ҳар қайсиси мингдан ортиқ ҳадис ривоят қилган Абу Ҳурайра, Абдуллох ибн Умар, Анас ибн Молик, ҳазрат Ойша, Абдуллох ибн Аббос, Жобир ибн Абдуллох Ансорий билан бирга “муқсирун” (энг кўп ҳадис ривоят қилган) номи берилган етти саҳобийнинг биридир.

МАСАЛА СЎРАГАН ЭДИНГИЗ... 16

Савол: Жаноза намози такбирлари айтилганида кўпчилик бошини кўтариб, осмонга қарайди. Шу тўғрими?
Жавоб: Бундай қилиш мутлақо хато, шариатда ҳеч бир асоси йўқ ва бидъат ишлардандир.

ХАБАРЛАР ИСЛОМ ВА ОЛАМ 20

ФРАНЦИЯ МУСУЛМОНЛАРИ

Франция ички ишлар вазирлиги хабар беришича, ҳозир мамлакат аҳолисининг олти миллион нафари Ислom динига эътиқод қилади. Муслмонларнинг кўпи чет элдан келган муҳожирлар. Уларнинг юз мингдан ортиғи сўнгги йилларда Ислom динини қабул қилган французлардир. 1986 йили мамлакатда муслмонлар бор-йўғи эллик минг нафар эди.

МУНДАРИЖА

<i>Мустақилликнинг 22 йиллиги</i> Усмонхон АЛИМОВ	
Улуғ мақом эгалари	1
<i>Таянч нуқта</i> Абдулҳафиз ЎРОЛОВ	
Умримизнинг тўрт фасли	2
<i>Идора ҳаёти</i> Қорилар мусобақаси	5
<i>Бугуннинг гапи</i> Исломидин ЗУҲРИДДИНОВ	
Эътиқодимиз мустақкам бўлсин	6
<i>Идора ҳаёти</i> Ибодулла АҲРОРОВ	
Жаҳонгир МЕЛИҚЎЗИЕВ	
Байрам тадбирлари	6
<i>Ҳадис шарҳи</i> Мўминнинг беш хислати	8
<i>Ибратли ҳикоя</i> Ҳалол луқма	11
<i>Мустақилликнинг 22 йиллиги</i> Икром МАРДОНОВ	
Ватан севгиси	11
<i>Мазҳабимизни ўрганамиз</i> Имоми Аъзам мазҳабларининг асоси	12
<i>Яхшиликка чақириш</i> Мўмин киши илм ўрганади	13
<i>Долзарб мавзу</i> Айдарбек ТУЛЕПОВ	
Ҳидоят йўлига насиҳат билан чақиринг	14
<i>Мулоҳаза</i> Мухаммадий ҚОРАЕВ	
Тасавуф илмга, камтарликка чорлайди	18
<i>Томчи</i> Бунчалар ҳам кўп?	19
<i>Ибратли ҳикоя</i> Баҳодир БАҲРОМЖОН Ўғли	
Тадбир	23
<i>Шеърият</i> Меҳрдан тошлар ҳам дурга айланар	24
Мурсалжон ОБИДОВ	
Тўртликлар	24
Мухтарама БАҲРОМОВА	
Ҳар тонг...	24
Абдували АБДУНАЗАР	
Тўртликлар	24
<i>Митти тадқиқот</i> Суюндик МУСТАФОЕВ	
Синовдан ўтган сўзлар	25
<i>Мунаввар олам</i> “Тўйларимиз ҳақида ўйларимиз”	26
<i>Насихат</i> Ярми ёдланган қоида	27
<i>Муслмон одоби</i> Солиҳа МУҲАММАДАЛИ қизи	
Доим ҳамжиҳат бўлсак...	28
<i>Сийрат</i> Хушхабар	29
<i>Олисларга саёҳат</i> Филиппин Республикаси	30
<i>Обуна – 2014</i> Яхшиликка ундаш ҳам яхшидир	32
<i>Тиббиёт бурчаги</i> Банан	32

Аллоҳ қайтарган амал

“Аллоҳдан ўзгага сиғинадиганлар (бутилари)ни сўкмангиз! Акс ҳолда, улар ҳаддан ошиб, билмасдан Аллоҳни сўкиб юборадилар. Шундай қилиб ҳар бир уммат ишини ўзига чиройли кўрсатиб қўйдик. Сўнгра қайтар жойлари Парвардигорлари ҳузуригадир. Ана ўшанда уларга қилган ишларининг хабарини берур” (Анъом, 108).

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ
زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ
مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Алий ибн Абу Талҳа Ибн Аббосдан ривоят қилади: «Мушриклар: “Эй Муҳаммад, бизларнинг илоҳларимизни ҳақорат қилишдан тийил, акс ҳолда, бизлар ҳам сенинг Раббингни ҳақорат қиламиз”, дейишди. Шунда Аллоҳ таоло мўминларни мушрикларнинг бут-санамларини ҳақорат қилишдан қайтарди».

Абдурраззоқ Муаммардан, у Қатодадан ривоят қилади: “Муслмонлар кофирларнинг санамларини ҳақорат қилишар эди. Кофирлар эса бунга жавобан, душманлик қилиб, Аллоҳ таолони ҳақорат қилишга ўтишарди. Шунда Аллоҳ таоло мазкур ояти каримани нозил қилди”.

Аллоҳ таоло ушбу ояти каримада Расули акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ва мўминларни мушрикларнинг илоҳларини сўкиш ва ҳақорат қилишдан қайтаряпти. Зеро, сўкиш ва ҳақоратлаш катта фиққу фасодга боис бўлиши мумкин.

Баъзи ҳолатларда фойда билан зарар бирга келса, усули фикҳ қоидасига мувофиқ, зарарни даф қилиш авло бўлади. Яъни, зарардан сақланиш учун фойда тарк қилинади. Аслида, мушрикларнинг илоҳлари буту санамлар эди. Улар ҳеч нарсага арзимас, уларда ҳеч қандай қудрат ва имконият йўқ, уларни инсонлар қўллари билан оддийгина ёғоч ва тошлардан ясашган. Мушриклар бутларнинг моҳиятини айтиб, тўғри йўлга чорлашни қаттиқ зарба ва ҳақорат деб қабул қилиши ва бунга жавобан Аллоҳ таолони ҳақорат қилиши мум-

кин бўлган ҳолатларда, биз уларнинг илоҳларини ҳақоратлашдан қайтарилганмиз.

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Ўз ота-онасини сўккан инсон малъундир», дедилар. “Ё Расулulloҳ, киши қандай қилиб ўз ота-онасини сўкади?” дейишди. Шунда у зот: “Бировнинг отасини сўкса, у ҳам бунинг отасини сўкади, бировнинг онасини сўкса, у ҳам бунинг онасини сўкади”, дедилар.

«Шундай қилиб, ҳар бир умматга амалини чиройли қилиб кўрсатиб қўйдик», яъни, мушрикларга буту санамларга топинишларини чиройли кўрсатиб қўйганмиз. Бу маъно фақат мушрикларга хос эмас, балки бошқа ҳар қандай тоифалар, гуруҳларга ҳам тегишлидир. Чиндан ҳам, ҳеч қайси гуруҳ ёки тоифа ўзини адашган деб тан олмайди. Аксинча, ҳар бир тоифа ўзидан бошқаларни “адашганлар” деб ҳақорат қилади. Чунки Аллоҳ таоло уларнинг ҳам қилаётган амалларини ўзлари учун чиройли кўрсатиб қўйган. Бу

маънолардан баъзи бир адашган гуруҳ ва тоифалар ҳам мустасно эмас. Зотан, ҳозирги кунимизда мазкур ояти кариманинг маъноларини умуман билмайдиганлар ёки билсалар-да, тўғри қабул қилмайдиган қанчадан-қанча мазҳабсиз гуруҳлар бор. Улар ўзлари билан қўни-қўшни, маҳалладош, ҳамқишлоқ ёки ҳамшаҳар бўлиб яшаб турган бошқа дин вакиллари ҳақорат қилишни, уларни инсон ўрнида кўрмасликни, ҳатто уларнинг ибодатхоналарини вайрон қилишни ўзларининг муқаддас бурчлари деб тушунадилар. Бу тушунча ва ғояларни уларнинг ўзларигина амалга ошириб қолмай, балки бошқаларни ҳам шундай ножўя ишларга ташвиқ қиладилар. Улар бу ташвиқотларига қарши чиққан мўминларни ҳам адашган, жоҳил деб ҳисоблашади. Аслида шариатимиз бошқа дин вакиллари билан ҳам ўзаро тинч-тотув, қўни-қўшни бўлиб яшашга ундайди.

«Расулulloҳ (соллalloҳу алайҳи ва саллам): “Ким бир аҳдлашган (ғайридин) кишига зулм қилса ёки уни камситса ёки уни тоқати етмайдиган нарсага мажбур қилса ёки унинг розилигисиз бир нарсасини олса, қиёмат кунини мен ўша одамнинг хусуматчиси бўламан”, дедилар» (Абу Довуд ривояти).

Бундан ташқари, айрим тоифа ва гуруҳлар ўзларининг чала ва хато тушунчаларига таяниб, диндош биродарларини фосиқликда, ҳатто кофирликда айблади. Ҳолбуки, мазҳаббошимиз Имоми Аъзам “Фикҳул акбар” асарларида: «Бирор мусулмонни қилган гуноҳи сабабли, “ҳалол” деб эътиқод қилмаган тақдирда, катта гуноҳ қилган бўлса ҳам, кофирга чиқармаймиз», деб ёзганлар.

“Ақидатул Таҳовия”да эса: “Мусулмон жанозасига муҳолиф бўлмаймиз. Қибла аҳлини, гуноҳ иш қилсалар ҳам, кофир санамаймиз, башарти ўша ишнинг гуноҳ эканини кўр-кўрона инкор этмаса”, дейилган.

Этиборли ақида китобларимизда ёзилган бу гаплар ҳар биримиз учун қоида ва дастуриламал бўлиши керак.

“Сўнгра эса қайтар жойлари Парвардигорлари ҳузуригадир”. Яъни, нима қилмасинлар, қандай ҳаёт кечирмасинлар, вақт-соати етиб, ажаллари келгач, Парвардигор ҳузурига қайтадилар. **“Ана ўшанда уларга қилган ишларининг хабарини берур”.** Яъни, улар дунёда қилиб ўтган ишларининг жазосини олади. Зарра қадар яхши амал ҳам ажрсиз, кичкинагина ёмонлик ҳам жазосиз қолмайди.

«Тўхтабой» жоме масжиди имом-хатиби
Исоқжон БЕГМАТОВ
тайёрлади.

Қорилар мусобақаси

Шу йил 18 сентябр кунини Тошкентдаги “Хўжа Аламбардор” жоме масжидида XXIV республика қорилар мусобақасининг якуний босқичи ўтказилди. Мусобақада Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфидаги таълим муассасалари талабалари иштирок этишди. Тадбирни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов табрик сўзи билан очди.

Мураттаб қорилар баҳсида биринчи ўринга Ҳайитбоев Муҳаммадали (“Сайид Муҳйиддин маҳдум”), иккинчи ўринга Акбаров Билолиддин (“Фахриддин ар Розий”), учинчи ўринга эса Қурбонов Салоҳиддин (“Мулла Қирғиз”) лойиқ топилди.

Мужаввид қорилардан олий биринчи ўринни Боқиев Комилхон (Тошкент Исломи институтини “Таҳфизул Қуръон” кафедраси), биринчи ўринни Эшонов Маҳмуджон (“Кўкалдош”), иккинчи ўринни Мирҳамидов Акмал (Тошкент Исломи институтини), учинчи ўринни Мавлонов Аҳадбек (“Муҳаммад Беруний”) қўлга киритди.

Мураттаб қориялардан биринчи ўринга Мираҳмедова Мадинабону (“Ҳадичаи Кубро”), иккинчи ўринга Саидова Шахло (Тошкент Исломи институтини), учинчи ўринга Исломов Сайёра (“Жўйбори Калон”) сазовор бўлди.

Мужаввид қориялардан биринчи ўрин Абдулаҳатова Муқаддамхонга (“Ҳадичаи Кубро”), иккинчи ўрин Аҳатова Робияга (Тошкент Исломи институтини), учинчи ўрин Очилова Озодага (“Жўйбори Калон”) насиб этди.

Мусобақа ғолибларига дипломлар ва эсдалик совғалари топширилди.

Муҳбиримиз

ЭЪТИҚОДИМИЗ МУСТАҲҚАМ БЎЛСИН

Анъанага кўра, шу йил 31 август тонгида Қатағон қурбонларини ёд этиш куни муносабати билан пойтахтимиздаги “Шаҳидлар хотираси” ёдгорлик мажмуида Ватанимиз озодлиги йўлида қурбон бўлган аждодларимизни хотирлаш маросими ўтказилди. Маросимда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов қатнашди.

Муҳтарам Юртбошимиз мустақиллик йилларида эришилган улкан ютуқлар, эл-юртимиз ҳаёти, одамларимиз турмуш тарзи, онгу тафаккурида рўй берган ўзгаришлар, жаҳондаги сиёсий, ижтимоий-иқтисодий вазиятларга доир фикр-мулоҳазаларини билдириб ўтди.

Президентимиз ёш авлодни миллий ва умуминсоний кадриятларга содиқлик руҳида тарбиялаш, уларни турли бузғунчи ғоялар таъсиридан ҳимоя қилиш масаласи тобора долзарб аҳамият касб этаётганини таъкидлади. “Дунё илм-фани ва маданиятига унутилмас ҳисса қўшган улуғ мутафаккирларимиз, олиму алломаларимизнинг меросини фарзандларимизга ҳаққоний ва безавол етказиш, шу йўл билан ёшларнинг онгу тафаккурини тўлдириш, ҳимоя қилиш керак”лигини айтди.

Сухбатда, биринчи навбатда фарзандларимизни юк-

сак билим ва маънавий фазилатларга эга қилиб тарбиялашимиз лозимлиги, уларга биз учун муқаддас бўлган Исломининг моҳиятини, унинг тинчлик, яхшилик, меҳр-шафқат, ҳамжиҳатлик дини эканини тўғри тушунтириб беришимиз кераклиги эътироф этилди.

Муҳтарам Юртбошимиз Имом Бухорий бобомизнинг асарлари ҳақида фикр билдираркан, “Ал-адаб ал-муфрад” китобида ёшларга ибрат ва намуна бўладиган ўғитлар борлигини айтиб, бундай нодир асарлар, одоб-ахлоқ асосларига болта урадиган, “оммавий маданият” каби иллатларга қарши курашишда қўл келишини таъкидлади.

“Мана шундай ноёб меросимизни, такрор айтаман, эл-юртимизга, фарзандларимизга етказишда мен уламоларимиз, кўпни кўрган оқсоқолларимиз, маҳалла фаоллари, зиёлилар, кенг жамоатчилигимиз янада фаоллик кўрсатишини истардим”, деди сўзининг охирида давлатимиз Раҳбари.

**Исломиддин
ЗУҲРИДДИНОВ**

БАЙРАМ ТАДБИРЛАРИ

31 август куни мустақилликнинг 22 йиллиги муносабати билан Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг мажлислар залида байрам тадбири бўлиб ўтди. Тадбирда Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов йиғилганларни мустақиллик байрами билан табриклаб, жумладан, бундай дедилар:

– Улуғ айёмларга етказгани учун Яратганга беҳисоб шукрлар айтамыз. Энг улуғ ва энг азиз бу айём кайфияти юртдошларимиз руҳиятида, турмушларида акс этмоқда. Мустақиллик байрамини ҳар йили муносиб ютуқлар ва катта муваффақиятлар билан қарши олмоқдамиз. Хусусан, истиқлолимизнинг қутлуғ 22 йиллиги диний идора тизимидаги фидойи, меҳнатсевар ходимларимиз ҳаётида катта из қолдирмоқда.

Халқимизнинг асрий орзулари ушалган ушбу шодиёна кунларга осонликча етиб келмадик. Бу йўлда қанчадан-қанча заҳматлар чекилди, қурбонлар берилди. Динимиз тараққиёти, халқимиз маънавиятини юксалтириш йўлида қилинган ҳар қандай хизмат улуғ ва савоблидир. Асрий орзуларимиз ушалган ушбу шодиёна кунларда барчаларингизни чин дилдан муборакбод этамыз...

Шунингдек, тадбирда сўзга чиққан Дин ишлари бўйича қўмита раиси

Ортиқбек Юсупов, Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари Абдулазиз Мансуров, Тошкент Ислон университети ўқитувчиси, профессор Аҳаджон Ҳасанов юртимизда виждон ва эътиқод эркинлигини таъминлаш борасида амалга оширилаётган хайрли ишлар ҳақида гапиришди.

Тадбир сўнгида Ўзбекистон мусулмонлари идораси тизимида фаол меҳнат қилаётган бир гуруҳ ходимларга мақтов ёрлиқлари ва совғалар улашилди.

Ибодулла АҲРОРОВ,
Тошкент Ислон
институтини ўқитувчиси

* * *

2 сентябр куни Тошкент Ислон институтини янги ўқув йили бошланиши муносабати билан “Қадр-қиммати баланд юрт – мустақил Ўзбекистон!” шиори остида байрам тадбири ўтказилди.

Муфтий Усмонхон Алимов мустақиллик айёми ва янги ўқув йили билан барчани табриклаб, давлатимиз Раҳбарининг 31 август куни “Шаҳидлар хотираси” ёдгорлик мажмуидидаги маросимда билдирган фикрларини қўллаб-қувватлаб, устозлар ва талабаларнинг муҳим вазифаларини таъкидлади.

Жаҳонгир МЕЛИҚЎЗИЕВ,
маънавий-маърифий
ишлар бўйича проректор

Улуғ мақом эгалари

Ота устозга ўғлининг келажак тақдирини ишониб топширади, унинг тарбиясига ота каби устоз ҳам масъул бўлади. Устоз ҳам шогирдига илму ҳунар ўргатишга астойдил бел боғлаб, бор билимини беришга интиланган, болага одоб-ахлоқни ўргатган. Мана шу тартибда халқимиз азалдан илм-ҳунар ўрганган ва ўргатган. Юртимиздан донғи дунёни тутган улуғ олимлар ва мутафаккирлар кўп чиққани ҳам шундан. Аждодларимиздан нафақат зиёлилар, балки оддий ҳунарманд касиб ёки деҳқонлар хонадониди ҳам узун қиш кечалари оилавий китобхонликлар бўлган, саводхон кишилар оила аъзоларига турли диний ва илмий китобларни ўқиб беришган. Ота-боболаримиз ҳамиша китобга интилишган, китобни ардоқлашган, ўқиганларини бошқаларга ёйишган.

Яқин ўтмишда яшаб ўтган аждодларимиз ҳаётида биз учун устозлик борасида етарлича ибрат бор. Биз муҳтарам устозларимиз олдида ҳамиша ўзимизни қарздор деб биламиз.

Мустақиллик даврида кўплаб миллий қадриятларимиз халқимизга, ҳаётимизга қайтди. Шулар қаторида бугун биз сўз юритган бобомерос қадрият – устоз-шогирдлик анъаналарини янги шароитда, янги мазмунда ҳаётга татбиқ этиш имкониятлари очилди. Устозлар илмидан унумли фойдаланган ёшларимиз бугун илмфан ва бошқа соҳаларда юртимиз байроғини юксак кўтаришмоқда.

Умид қиламиз, келажакда фарзандларимиз орасидан Имом Бухорий, Имом Термизий, Бурҳониддин Марғиноний каби етук олимлар етишиб чиқади, иншааллоҳ!

Мўминнинг беш хислати

Абу Ҳурайра (розияллоҳу анҳу) ривоят қилади: Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Умматимдан ким бешта хислатни олиб, унга амал қилади ёки амал қиладиган бошқа бирига ўргатади?” деб сўрадилар. “Мен, ё Расулulloҳ”, дедим. У зот қўлимдан ушладилар ва уларни (бармоқларим билан бирма-бир) санаб: “Ҳаром нарсалардан сақлан, инсонларнинг обиди бўласан, Аллоҳ сенга тақсимлаб берган нарсага рози бўл, одамларнинг бойи бўласан, қўшнингга яхшилик қил, комил мўмин бўласан, ўзингга яхши кўрган нарсани бошқаларга ҳам раво кўр, комил муслмон бўласан. Кўп кулма, кўп кулиш қалбни ўлдиради”, дедилар (*Имом Аҳмад, Имом Термизий ривояти*).

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) биз умматига турли услублар билан таълим берганлар. Шулардан бири эшитувчиларнинг диққатини жалб қилиш учун олдин савол бериб, кейин жавоб беришларидир.

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бу ҳадисда беш хислатни айтиб, уларнинг фойдаларини ҳам зикр қилдилар.

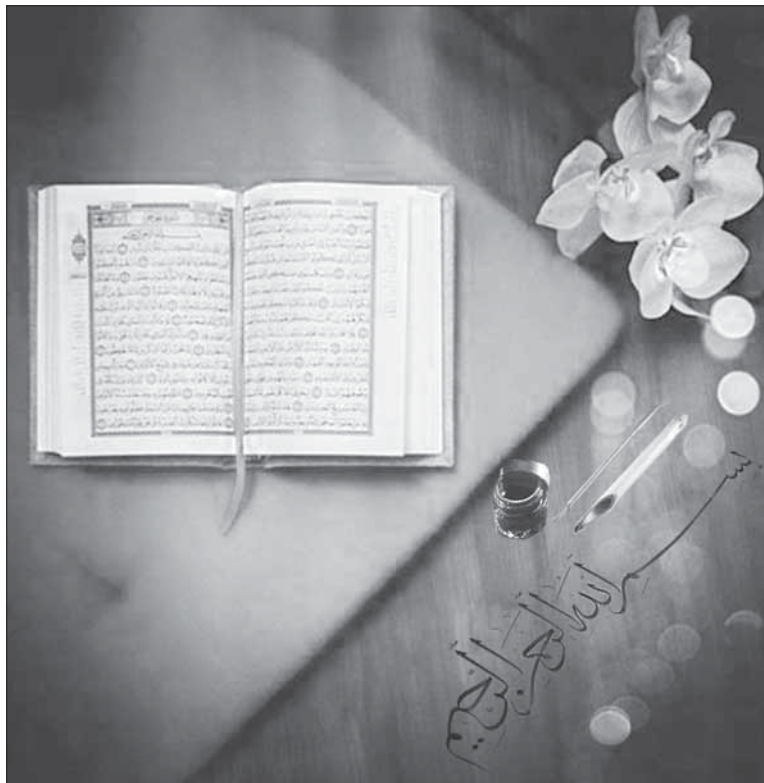
Биринчиси. Ҳаром нарсалардан сақлан, инсонларнинг обиди бўласан. Ҳаром динимиз ман қилган барча моддий ва маънавий нарсалардир. Масалан, ширк, одам ўлдириш, зино, чақимчилик, ёлғон, хиёнат, маст қилувчи ичимликларни ичиш, сеҳр билан шуғулланиш ҳаромдир. Вожиб амалларни узрсиз, қасддан тарк қилиш ҳам ҳаром ҳисобланади. Бунга фарз намозларни тарк қилиш, Рамазон рўзасини узрсиз тутмаслик, нисоб миқдорида моли бўлатуриб, закот бермаслик, ҳажга қодир бўлсада, ҳаж қилмаслик кабилар киради. Агар инсон қайтарилган нарсалардан сақланиб, буюрилган амалларни имкон қадар бажарса, шубҳасиз, муслмонларнинг энг ибодатлиси бўлади.

Иккинчиси. Аллоҳ сенга тақсимлаб берган нарсага рози бўл, одамларнинг бойи бўласан. Ояти каримада бундай марҳамат қилинган: **“Аллоҳ (Ўзи) хоҳлаган кишиларнинг ризқини кенг қилур ва (хоҳлаган кишиларнинг ризқини) танг қилур...”** (*Раъд, 26*). Шунга ишонган одам қаноатли бўлади. Зеро, ҳақиқий

бойлик нафс, қалб хотиржамлигидир. Қанча бойлар бор, ҳали ҳам бойликка тўймаган, қанча камбағаллар бор, ўзига берилган ризққа рози бўлиб, бахтли ҳаёт кечирмоқда. Ҳадиси шарифда: “Ҳақиқий бойлик молнинг кўплиги эмас, балки нафс (хотиржамлиги) бойлигидир”, дейилган (*Муттафақун алайҳ*). Ким ўзига берилган ризққа қаноат қилмаса, ўзини хор қилади, қаноат қилган эса икки дунёда азиз бўлади.

Учинчиси. Қўшнингга яхшилик қил, комил мўмин бўласан. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қўшнингга яхшилик қилиш мўминлик аломати эканини хабар бердилар. Қўшнингга яхшилик қилишнинг турлари кўп. Саломига алик олиш, чақириғига жавоб бериш, касал бўлса, кириб кўриш, унга азият бермаслик, хурсандчилигига шерик бўлиш, оғир кунларида ёрдам бериш, деворини баланд қилмаслик, йўқлигида аҳли ва молини ҳимоя қилиш, тўғри насиҳат бериш кабилардир. Киши агар қўшнисига яхшилик қила олмаса, унга ёмонлик қилмаслиги ҳам бир яхшиликдир. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Жаброил менга қўшнининг ҳақлари ҳақида шундай васият қилдики, ҳатто қўшни меросхўр бўлса керак, деб ўйлаб қолдим”, деганлар (*Муттафақун алайҳ*).

Тўртинчиси. Ўзингга яхши кўрган нарсани бошқаларга ҳам раво кўр, комил муслмон бўласан. Бу ҳақиқий муслмон-

нинг хислатидир. Буни қилиш билан киши комил мусулмон бўлади. Яна бир ўринда Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Ўзи яхши кўрган нарсани биродарига ҳам раво кўрмагунича бирортангиз комил мўмин бўла олмайди”, деганлар (*Муттафақун алайҳ*). Комил мўмин киши мусулмонлар ўртасида фақат яхшилик тарқалишига интилади ва бирорта мусулмонга ҳам азият етишини истамайди. Аллоҳ таоло айтади: “...Эзгулик ва тақво (йўли)да ҳамкорлик қилингиз, гуноҳ ва адоват (йўли)да ҳамкорлик қилмангиз! Аллоҳдан қўрқингиз!..” (*Моида, 2*).

Бешинчиси. Кулишни кўпайтирма, кўп кулиш қалбни ўлдиради. Кулиш инсоннинг фитратида бор хислатдир. Ҳар ким ҳам кулади, кулишда бирор гуноҳ йўқ. Лекин кўп ва қаттиқ овозда кулиш қалбни ўлдиради. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) кўп табассум қилардилар, кулишлари ҳам табассумга жуда яқин бўлган. Ибн Умардан (розияллоҳу анҳу) саҳобаларнинг кулиши ҳақида сўралганида: “Улар ҳам кулишар эди, лекин қалбларидаги

имон тоғлардан ҳам мустаҳкам бўлган”, деб жавоб қилади. Яъни, уларнинг кулиши қалбларини ўлдирмаган, чунки кўп ва узоқ кулишдан доимо сақланишган.

Агар кулиш бирор кишининг устидан мазах қилиш ёки беҳуда гаплар учун бўлса, унинг кўпи ҳам, ози ҳам гуноҳдир. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Бошқаларни кулдириш учун ёлғон гапларни гапирган кишига вайл бўлсин, вайл бўлсин ва яна вайл бўлсин”, деганлар (*Имом Аҳмад, Абу Довуд ва Термизий ривояти*). Бошқа бир ҳадисда: “Агар мен билган нарсани билганингизда, кам кулиб, кўп йиғлар эдингиз”, деганлар (*Муттафақун алайҳ*).

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳақиқий мўмин қандай бўлишини шу ҳадиснинг ўзида қисқа ва лўнда ифодалаб бермоқдалар.

“...Бас, (эй Муҳаммад!) Менинг шундай бандаларимга хушхабар берингки, улар гапни тинглаб, сўнг унинг энг гўзалига (фойдалисига) эргашадилар. Айнан ўшалар Аллоҳ ҳидоят этган зотлардир ва айнан ўшаларгина ақл эгаларидир” (*Зумар, 17–18*).

Аллоҳ таоло барчамизни ояти каримада мадҳ этилган бандаларидан қилсин!

Муҳаммад Сиддиқ МУКАРРАМ
тайёрлади.

Мўминларга шайтондан ҳимояланиш учун учта қўрғон бор: масжид, Аллоҳни зикр этиш ва Қуръон ўқиш.

Каъбул Аҳбор

Тўлиқ исми Саъд ибн Молик ибн Синон ибн Убайд, куняси Абу Саид Худрий. Од Адий ибн Нажжор қабиласидан. Отаси Молик Мадинада Ислому ёйила бошлаган паллаларда мусулмон бўлган эди.

Абу Саид Худрий

Абу Саид Мадинадаги Масжиди Набавий қурилишида қатнашди. Ҳали ёш бўлгани учун Бадр сафарига бормаган бўлса-да, ўн уч ёшида Уҳудда отаси билан иштирок этди. Отаси Молик шаҳид бўлди. Шундан кейин оилани боқиш Абу Саиднинг зиммасига тушди. Оилада танглик юзага келгач, хонадон аёллари: «Расулуллоҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бор, у кишидан сен ҳам бир нарсалар сўра, ҳамма сўраяптику», дейишди. Абу Саид олдинга бу гапларга қулоқ солмаса-да, аҳвол оғирлашгач, мажбур бўлиб, Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) хузурларига йўл олди ва у зот хутба ўқиётганлари устидан чикди: «Одамлардан беҳожат бўлган ва номусини ҳимоя этганларни Аллоҳ оламлардан беҳожат қилади». Бу сўзларни эшитиб, индамасдан ортига қайтди.

Кейин юз берган воқеалар ҳақида Абу Саиднинг ўзи бундай ҳикоя қилади: «Расули акрамдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳеч нима сўрамай қайтганимдан сўнг, Аллоҳ таоло бизга ризқимизни етказди. Ишларимиз шу қадар юришдики, ансор орасида биздан бой киши йўқ эди».

Абу Саид Бани Мустаълик ва Хандақ жангида, Ҳудайбия, Хайбар, Макка фатҳи, Табук

муҳорабасида – жами ўн икки ғазотда иштирок этди. Ҳазрат Умар ва ҳазрат Усмон даврларида Мадинада фатво берувчилардан бири бўлди, ҳазрат Али даврида бўлган Наҳравон жангида қатнашди.

Абу Саид Худрий Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳар қайсиси мингдан ортиқ ҳадис ривоят қилган Абу Ҳурайра, Абдуллоҳ ибн Умар, Анас ибн Молик, ҳазрат Ойша, Абдуллоҳ ибн Аббос, Жобир ибн Абдуллоҳ Ансорий билан бирга “муқсирун” (энг кўп ҳадис ривоят қилган) номи берилган етти саҳобийнинг биридир. Улар айтган ҳадислар ўн олти мингдан зиёд бўлиб, шундан бир минг бир юз етмиштасини

Абу Саид ривоят қилган. Булардан қирқ учтаси Бухорий ва Муслимда, йигирма олтитаси фақат Бухорийда, элликтаси фақат Муслимда, қолганлари бошқа ҳадис китобларида келтирилган. Бу саҳобийнинг ривоятларини Зайд ибн Собит, Абдуллоҳ ибн Аббос, Анас ибн Молик, Ибн Умар, Абу Қатода, Абу Туфайл, Саид ибн Мусайиб, Торик ибн Шиҳоб, Ато, Мужоҳид нақл қилишган. Абу Саид Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) эшитганларини фақат эҳтиёж бўлганида, суннат янглиш татбиқ этилаётганини кўрганидагина ривоят қилар эди. Абу Саид Худрий камбағалларга, бева-бечораларга ёрдам қилар, уларни уйига олиб келиб, бошпана берар ва тарбия қиларди. Лайс, Сулаймон ибн Амр шулар жумласидандир.

Асҳобнинг фақиҳ олимларидан бўлган Абу Саиднинг Абдурахмон, Ҳамза ва Саид исмли фарзандлари бўлган. Абу Саид Худрий ҳижрий 74 йили саксон бир ёшда вафот этди.

Аллоҳ у зотдан рози бўлсин!

Манбалар асосида
СОДИҚ НОСИР
тайёрлади.

Ҳалол луқма

Ашраф Али Таҳонавий “Хутубот” асарида қуйидагиларни келтирган: «Қобул подшоҳи Дўстмуҳаммадхон салтанатига қарши бир гуруҳ кишилар бош кўтаришди. Подшоҳ уларни бостириш учун ўғли шаҳзода Акбархон бошчилигида қўшин юборди. Бир неча кундан сўнг, шаҳзода мағлубиятга учраб, жанг майдонини ташлаб кетди, деган хабар тарқалди. Подшоҳ саросимага тушиб, хотинининг олдига кирди ва келган хабарни айтиб берди. Аёл: “Бундай бўлиши мумкин эмас”, деб эътироз билдирди. Подшоҳ: “Жанг майдонидан келган элчининг хабари хато бўлиши мумкинми?!” деди. Аёл эса ўз фикрида қатъий туриб олди.

Эртаси куни атрофга: “Шаҳзода ғалаба қозониб, уйга қайтпти”, деган хабар ёйилди. Хушxabарни эшитган подшоҳ суюниб, тўғри хотинининг хузурига борди. Аёлига ўғли ҳақида қатъият билан айтган сўзларини эслатиб, бундай дейишга қандай асосинг бор эди, деб сўради. Аёл: “Бу мен билан Аллоҳ таоло ўртасидаги сир”, деб жавоб берди. Дўстмуҳаммадхон хотинидан сирни ошкор этишини талаб қилди. Мўътабар она бундай деди: “Мен доим ҳалол луқма ейишга ҳаракат қилганман. Шаҳзодага ҳомиладор бўлганимда ҳам, уни дунёга келтирганимдан сўнг ҳам ҳаргиз ҳаром луқма емаганман. Шунингдек, боламни таҳоратсиз эмизмаганман. Шунини аниқ айтман, ҳалол луқма еб ўсган боланинг табиати ва хулқи гўзал бўлади. Мен шаҳзоданинг Ватан ҳимоясида мардларча ҳалок бўлиши ёки ғалаба қозонишига ишонардим. Лекин асло майдонни ташлаб, номарднинг ишини қилишига эмас. Зеро, бу қўрқоқлик ва хунук иш фақат ёмон тарбия кўриб, луқмасига ҳаром аралашганлар қисматидир”».

«Хадичаи Кубро» аёл-қизлар Исломи ўрта-махсус билим юрти мударрисаси
Муҳаррам ҚУТБИДДИНОВА
тайёрлади.

Ватан севгиси

Юртимиз мустақиллигининг йигирма икки йиллик тўйини ҳам шод-хуррамлик билан ўтказдик. Шундай кезларда Ватан ҳақидаги фикр-мулоҳазаларингни одамлар билан баҳам кўргинг келади.

Ҳар бир инсон қалбида Ватан севгиси бор. Бу муҳаббатини ҳар ким ўзича ифода этади. Рассом туғилган юрти манзараларини гўзал рангларда тасвирласа, шоир унинг мадҳини сатрларига тизади. Деҳқон киндик қони тўкилган тупроғини худди фарзанди каби эъвозлайди, парвариш қилади, унда дон, ризқу рўз ундиради.

Табиатда ана шу муҳаббат андозасида ҳаёт кечади. Эътибор берсак, ҳар бир жонотнинг ҳам ватани бор. Бирор қуш ё ҳайвон ё ўсимлик ҳақида гап кетса, унинг асл ватани, аниқ жуғрофий жой номи келтирилади.

Одатда, “Ватан” сўзи олдига “она” сифатни қўшиб гапирамиз. Бу ҳолатда сўзнинг маъноси янада теранлашгандек, юксалгандек кўнглимизга таъсир қилади. Чунки ҳаммамизни ҳам она дунёга келтирган, оқ ювиб, оқ тараган, бир парча эт ҳолимиздан асраб-авайлаб улғайтирган. Онага меҳримиз чексиз бўлгани каби, Ватан севгиси ҳам кўнглимизнинг туб-тубидан жой олган. Зеро, ота-боболаримиз хоки шу тупроққа қўшилган. Болаларимиз шу эл орасида униб-ўсмоқда, нону тузимизнинг тотти шу Ватан тупроғидир. Шу боис инсон дунёнинг қайси жойида бўлмасин, уни Ватан меҳри мудом тортиб туради. Шунинг учун ҳам инсон ҳеч жойда ўз уйига қайтганичалик шодон ва кўнгли хотиржам бўлмайди.

Бейхтиёр кўнгилдан сатрлар тўкилади:
*Онани эъвозлаб яшайди башар,
Меҳрига интиқдир ҳар бир тирик жон.
Шул сабаб янада муқаддаслашар
“Она” сўзи қўшиб айтилса, Ватан.*

Икром МАРДОНОВ

Имоми Аъзам мазҳабларининг асоси

Ҳазрат Имоми Аъзам (раҳматуллоҳи алайҳ) ва шогирдлари “асҳоби раъй” бўлмаганлар. Яъни, улар шахсий фикрларини Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) суннатлари ва саҳобалар қавлидан устун қўйишмаган. Уларни ўз хоҳишларича иш қилувчи дейиш ёлғон ва душманларнинг бўҳтонидир. У мўътабар имомлар бу нисбатдан пок ва софдирлар. Чунки Имоми Аъзамнинг ҳар бир масала ҳукмини Қуръони мажид оятларидан олишлари жуда кўп йўллар билан тасдиқланган.

Агар масаланинг ҳукми Қуръондан топилмаса, Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ҳадисларидан, яъни, суннатдан олардилар. Агар ҳадислардан ҳам топилмаса, саҳобаи киром сўзларидан, яъни, асардан олар эдилар. Агар саҳобаларнинг фикрларида ҳар хиллик бўлса, қай бир саҳобанинг фикри Қуръонга ё суннатга яқинроқ бўлса, ўшани олар эдилар.

Агар масаланинг ечими саҳобаларнинг асарларидан ҳам топилмаса, ўзлари ижтиҳод қилардилар. Ҳеч бир тобеин сўзига қарамасдилар.

Фузайл ибн Йез ҳазратлари айтадилар: “Имоми Аъзам, бир масаланинг жавоби саҳиҳ ҳадисда бор бўлса, ўшани оларди. Саҳоба ва тобеиндан асар ва қавл бўлса, унга ҳам эргашарди. Агар саҳоба ва тобеиндан ҳам қавл топилмаса,

ўзи қиёс қилар эди. Жуда яхши қиёс қилар эди”.

Ибн Муборак Имоми Аъзамдан ривоят қилади: “Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳадис бўлса, бошимиз устига, жону дил билан қабул қиламиз. Агар саҳобайи киромдан қавл бўлса, унинг яхшисини илғаб, ўша қавлдан масала (жавобини) оламиз. Аммо тобеинларнинг сўзига эса рақобат қиламиз. Ажабо, нима сабабдан баъзи одамлар бизни ўз раъйича фатво беради, дейдилар? Ҳолбуки, биз фақат оят, ҳадис ёки саҳобий сўзи билан фатво берурмиз”.

Яна айтган эканлар: “Аллоҳ таолонинг китоби ё Расулининг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) суннати ёки саҳобанинг ижмоъи бўлатуриб, ўз раъйича ҳукм қилиш ҳеч кимга жоиз эмас. Аммо саҳобанинг қавлларида ихтилоф бўлса, улардан Аллоҳ таолонинг китобига ё Расулуллоҳнинг суннатига мувофиқроғини танлаш мумкин. Улардан ечим топилмаса, илмларни тўлиқ эгаллаган кишигина ижтиҳод ва қиёс қилиши мумкин”.

Демак, ҳар қандай одам ҳам ижтиҳод ва қиёс қилиш ҳуқуқига эга эмас. Афсус, замонамизда озроқ арабча билганлар ҳам ўзларича қиёс ва ижтиҳод қилишмоқда.

Имом Шофиъий: “Ҳамма уламолар қиёс хусусида Абу Ҳанифанинг издошларидир”, дер эдилар.

Имоми Аъзам мазҳабларида қиёс амалиётининг қийинлиги ва унга жиддий қаралиши доимо Имом Музнийнинг эътиборини тортиб келарди. Ниҳоят, у жияни Имом Таҳовийга Имом Шофиъий мазҳабидан Имом Абу Ханифа мазҳабига ўтишни буюрди. Шунинг учун у киши ҳанафий бўлганлар. Имом Таҳовий китобида бу ҳақда айтиб ўтган.

Бир аҳли ҳадис (масалалар ечимида фақат Қуръон ва ҳадис билан кифояланиш тарафдори) Куфага келди. Баъзи одамлар унга: “Бу ерда Абу Ханифа деган бир киши бор, қиёс билан фатво беради”, деб шикоят қилишди.

Муҳаддис ҳовлиқиб: “Эй одамлар, қиёс ва андозани тарк қилинглари! Зеро, биринчи қиёс қилган лаънати Иблис эди”, деб бақира кетди. Имоми Аъзам унинг олдига келиб, айтди: “Тақсир, гапни ўз ўрнида қўлламадингиз. Зеро, лаънати Иблис ўз қиёси билан Аллоҳ таолонинг буйруғидан бўйин товлади. Шунинг учун кофир бўлди. Бу ҳақда Қуръони каримда хабар берилган.

Аммо бизнинг қиёсимиз Аллоҳ таолонинг буйруғига бўйсуниб, фармонига амал қилишдир. Биз қиёсимизни Аллоҳ таолонинг китобига, Аллоҳ Расулининг суннатига, саҳоба ва тобеин қавл (сўз)ларига тўғрилаганмиз ва итоатдан айрилмаганмиз”.

Шунда муҳаддис олим: “Мен хато қилибман, тавба қилдим. Бу сўзингиз билан кўнглимни ёритдингиз, Аллоҳ таоло сизнинг ҳам кўнглингизни ёритсин”, деб дуо қилди.

Имоми Аъзам бирор масалани қиёс қилиб чиқарганидан кейин бундай дер эдилар: “Менинг раъйим шу, уни қабул қилиш вожиб, деб ҳеч кимни мажбурламайман. Ким биздан яхшироқ қиёс қилиб, масала келтирса, уни қабул қиламиз”.

Имоми Аъзамнинг шогирдлари ҳам қиёс ва ижтиҳод қилардилар. Ибн Ҳазм айтади: “Абу Ханифанинг ҳамма шогирдлари эътироф этишича, устозлари заиф ҳадисни ҳам қиёсдан устун кўрганлар”.

Васлий САМАРҚАНДИЙнинг

“Имоми Аъзамнинг ҳаёти ҳақида қимматли сўзлар” китобидан тайёрланди.

Мўмин киши илм ўрганади

Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: “**Ўқинг** (эй Муҳаммад! Бутун борлиқни) **яратган зот бўлмиш Раббингиз исми билан!** (У) **инсонни лахта қондан яратди. Ўқинг! Раббингиз қарамлидир. У инсонга қалам билан** (ёзишни ҳам) **ўргатди. У инсонга билмаган нарсаларини билдирди**” (Алақ, 1–5).

Илм олиш ва таълим бериш фазилати ҳақида Имом Бухорийнинг (раҳматуллоҳи алайҳ) “Ал-Жомий ас-Саҳиҳ”ида 102 та, Имом Ғаззолийнинг (раҳимахуллоҳ) “Ихёу улумиддин”ида 55 та ҳадис келтирилган. Шунингдек, бошқа муҳаддислар ҳам илм борасида юзлаб ҳадис ривоят қилишган. Юқорида зикр этилган ва яна 1000 га яқин оят ва юзлаб ҳадисда илм ва олимларнинг фазли баён этилган. Илмсиз ва илмга лоқайд бўлганлар огоҳлантирилган. Қуръони каримда “илм” сўзи 81 марта келган. Бу сўз билан ўзақдош “алима” (билди), “яъламу” (билади), “яъламуна” (биладилар), “иълам” (бил), “аллама” (ўргатди), “юъаллиму” (ўргатади), “ал-уламу” (илмли кишилар), “Алийм” (жуда кўп билувчи), “аллом” (ўта билимдон) каби кўринишлари эса 811 марта зикр қилинган. Жумладан, “Зумар” сура-сининг 9-оятида бундай дейилган: «...**Айтинг: “Биладиганлар билан билмайдиганлар тенг бўлурму?”...**» Яъни, ҳеч қачон биладиганлар билан билмайдиганлар тенг бўлмайди, дейилмоқда. Аллоҳ таоло “билмайдиганлар”ни ҳам билим олишга, ўрганишга буюриб, бундай марҳамат қилади: “**Агар** (бу ҳақда) **билмайдиган бўлсангиз, аҳли зикрлардан сўрангиз!**” (Наҳл, 43). Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Билмасликнинг шифоси сўрашдир”, деганлар (Абу Довуд ривояти).

Ҳар бир инсон ўзи учун зарур ва фойдали бўлган илмни ўрганиши лозим.

Юсуф Қарзовийнинг “Ар-Расул вал илм” китоби асосида Тошкент Ислам институти талабаси

Баҳодиржон АЪЗАМОВ

тайёрлади.

Шу йил 31 август куни Тошкентдаги “Шаҳидлар хотираси” хиёбонида уламолар ва жамоатчилик вакиллари билан бўлган суҳбатда Президентимиз рўй бераётган ижтимоий-сиёсий жараёнлар, олдимизда турган долзарб вазифалар тўғрисида фикр-мулоҳазаларини билдириб, бу борада имом-хатибларнинг вазифалари ҳақида алоҳида тўхталдилар.

Давлатимиз раҳбарининг: “Сиз уламолар бошқалардан кўра халққа динни тўғри тушунтиришингиз, унинг эзгу таълимотларини етказишингиз керак”, деган чақириқлари шахсан мени янада жадал ва бор куч билан меҳнат қилишга ундади. Шу муносабат билан қуйидаги муҳим масалаларни баён қилиш ва имом-хатибларга зарур тавсиялар беришни лозим деб топдим.

Ҳидоят йўлига насиҳат билан чақирилинг!

ЛОҚАЙДЛИК ВА БЕПАРВОЛИК ЁМОН ИЛЛАТ

Шу кунларда Миср ва Суриядаги ғалаёнлар оқибатида минглаб бегуноҳ одамлар қурбон бўлаётгани, у ердаги тўс-тўполонларнинг асосий сабаби оқимлар ўртасидаги қарама-қаршиликлар эканини Юртбошимиз алоҳида таъкидладилар. Замонавий салафийлар, жиҳодчилар каби бузғунчи фирқалар “шаҳид”, “жиҳод” тушунчаларини ўзларининг ғаразли мақсади йўлида бузиб талқин этаётгани, айрим жоҳиллар эса ўзини портлатиб, айбсиз кишиларнинг ҳалок бўлишини “жиҳод” ёки “шаҳидлик” дейиши мусулмончиликка мутлақо ётдир.

Чиндан ҳам ўзини портлатиб, инсонлар умрига зомин бўлиш улкан гуноҳдир. Расули акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Вадо ҳажиди: “Эй одамлар, хоҳ ўзингиз ва хоҳ бир-бирларингизнинг қонингизни тўкишингизни Аллоҳ ҳаром қилди...” деганлар.

Бузғунчи гуруҳлар ва баъзи шахслар ўз жонига қасд қилишни шаҳидлик билан қориштириб талқин қиляпти. Шахснинг ўзини-ўзи ўлдиришини “шаҳидлик” дейиш катта хатодир.

“Шаҳид” сўзи луғатда “гувоҳ” ёки “кўрган-билгани ҳақида хабар берувчи киши” маънола-

рини ифодалайди. Дин ёки она Ватан ҳимояси йўлида жон фидо этган мусулмон ҳам “шаҳид” дейилади. Шунингдек, “шаҳид” Аллоҳ таолонинг сифатларидан бўлиб, “гувоҳлиги ишончли, ҳар доим ҳозир Зот” деган маъноларни англатади.

Кишининг ўзини-ўзи ўлдириши “ўз жонига қасд қилиш” деб баҳоланади. Шариат нуқтаи назаридан бу иш қаттиқ қораланади. Аллоҳ таоло огоҳлантиради: “...ўз қўлларингиз билан ўзларингизни ҳалокатга ташламангиз!..” (Бақара, 195).

“Кимда-ким қасддан бир мўминни ўлдирса, унинг жазоси жаҳаннамда абадий қолишдир. Яна унга Аллоҳ ғазаб қилгай, лаънатлагай ва унга улкан азобни тайёрлаб қўйгай” (Нисо, 93).

Ақоидга кўра, тақиқланган гуноҳ ишни ҳалол деб эътиқод қилса ёки фарзлардан бирини инкор этса, кофир бўлади. Ушбу оятда ноҳақ қатл қилишни ҳалол деган эътиқодда қотиллик қилган киши тўғрисидаги ҳукм баён этилмоқда. Ҳадиси шарифда: “Қиёмат куни биринчи савол ноҳақ тўкилган қон тўғрисида бўлади” дейилган (Имом Бухорий ривояти).

Абу Ҳурайрадан (розияллоҳу анҳу) ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар (алайҳиссалом)

айтадилар: “Ким тоғдан ташлаб ўзини ўлдирса, у жаҳаннам ўтида мана шундай ҳолатда абадий азобланади. Ким захар ичиб, ўзига суиқасд қилса, жаҳаннам ўтида қўлидаги захарни ичган ҳолда абадий азобланади. Ким ўзини темир билан ўлдирса, жаҳаннам ўтида темирини қорнига урган ҳолда абадий азобланади” (*Имом Бухорий ривояти*).

Бу мудҳиш ҳолат, айни пайтда, Аллоҳ таолонинг қазои қадарига ҳам исёнدير. Инсон ҳаёт неъматини авайлаши, унга хиёнат қилмаслиги лозим, акс ҳолда, энг оғир жиноятга қўл урган, бўйнига катта гуноҳни орттирган бўлади.

**БУГУН БИЗ БОШИМИЗДАН
КЕЧИРАЁТГАН НОТИНЧ ВА
ТАҲЛИКАЛИ ЗАМОНДА
ТУРЛИ МИНТАҚАЛАРДА, ЁН-
АТРОФИМИЗДА ҚАРАМА-
ҚАРШИЛИК ВА ҚОНЛИ
ТЎҚНАШУВЛАР ТОБОРА КУЧАЙИБ
БОРАЁТГАНИНИ КЎРИБ, КУЗАТИБ,
БЕҒАМЛИК ВА БЕПАРВОЛИККА
ЙЎЛ ҚЎЙМАСДАН, ҲУШЁРЛИК
ВА УЙҒОҚЛИК БИЛАН ЯШАШНИ
ҲАЁТНИНГ ЎЗИ БАРЧАМИЗДАН
ТАЛАБ ЭТМОҚДА.**

ИСЛОМ КАРИМОВ

Ўзларини портлатиб юбораётган кимсалар икки карра гуноҳи азимга қўл уришяпти, чунки улар бу қабиҳлик билан қанчадан-қанча айбсиз кишиларнинг умрига зомин бўлмоқда. Қуръони каримда: “**...Бирор жонни ўлдирмаган ёки Ерда (бузғунчилик ва қароқчилик каби) фасод ишларни қилмаган инсонни ўлдирган одам худди ҳамма одамларни ўлдирган кабидир...**”, дейилган (*Моида, 32*).

Маълумки, Ислом манбаларида: “Ўз жонига қасд қилган кишига уламолар ва масжид имоми бошчилигида жаноза ўқиш дуруст эмас”, дейилган. Демак, кўнгли кир кимсаларнинг “тўппатўғри жаннатга кириш” ҳақидаги ваъдаларига алданиб, худкушликка қўл ураётганлар, аслида ўша бошлиқларининг манфур мақсадлари

йўлида итдек ўлим топишдан бошқа нарсага эриша олмайдилар.

Кези келганда, айрим тоифалар иддао қилаётган “жиҳод” сўзининг маъно-мазмунига ҳам тўхталиб ўтсак. “Жиҳод” сўзи луғатда “киши ўзининг бор имкониятини ишга солиб, бирор ишни бажаришга ҳаракат қилиши” маъносини англатади. Мисол, шаръий масалаларни ечишда бор имконини ишга солиб ҳаракат қилган йирик олимлар “мужтаҳид” деб аталган. Улар шаръий илмларда “жиҳод” қилишган. Алоҳида таъкидлаб айтиш лозимки, жиҳод сўзи луғатда “уруш” маъносини англатмайди. Уруш бошқа сўзлар билан ифода этилади. Асосан, уруш маъносини англатиш учун араб тилида “қитол” сўзи ишлатилади. “Жиҳод” сўзининг луғатдаги хусусиятидан келиб чиқиб, унинг турлари ҳам кўпайган ва улар орасида босқинчиларга қарши жон-жаҳди билан жанг қилиш ҳам жиҳод дейилган. Ушбу охириги маъно бошқаларидан устун келиб, кейинчалик “жиҳод” деганда айрим ғўр кимсалар фақат урушни тушунадиган бўлиб қолишди.

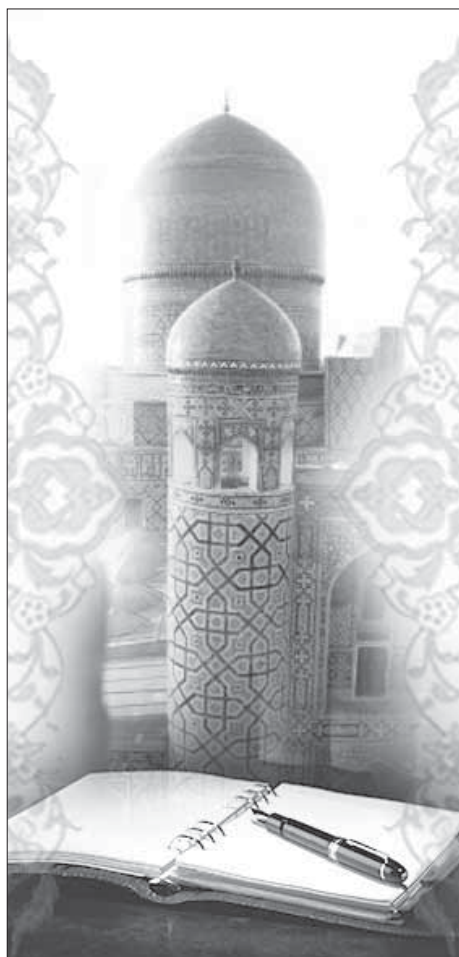
Бир ҳадиси шарифда Пайғамбар (алайҳиссалом): “Жиҳоднинг энг афзали кишининг ўз нафси ва ҳавосига қарши курашмоғидир”, деганлар (*Ибн Можа ривояти*).

Ҳозир эса бузғунчи тоифалар ўзлари илгари сураётган ёвуз мақсадга эришиш учун янги “жиҳод” турларини ўйлаб топишган. Улар “жиҳод – муқаддас уруш” деган тушунчани тарғиб қилиб, айбсиз одамларнинг ноҳақ қони тўкилишига сабабчи бўлишмоқда. Бунга дунёнинг турли нуқталарида “жиҳод” ёки “шаҳидлик” ниқоби остидаги қўпоровчиликлар мисол бўлади. Айниқса, Афғонистон, Покистон, Сурия ва Ироқ давлатларидаги худкушлик оқибатида бегуноҳ кишилар ва ёш болаларнинг ҳалок бўлиши жуда ачинарли ҳолдир. Яқинда Доғистонда имомнинг ҳаётига суиқасд уюштирилгани ва Сурия, Ироқда Аллоҳнинг уйи бўлган масжидларда қўпоровчилик содир этилгани, Суриядаги бир хунрезлик оқибатида 20 дан зиёд бегуноҳ гўдаклар ҳаётдан кўз юмгани жуда оғир мусибатлар эканини ифодалашга тил ожиз.

Давоми 22-саҳифада

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

Саволларингизга Ўзбекистон муслмонлари идораси раиси, муфтий
Усмонхон АЛИМОВ жавоб беради.

Савол: **Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ, Хурматли Муфтий ҳазратлари!**

Яқинда эътиборли кўрсатувлардан бирида азон ҳақида қизиқ маълумот айтилди. Унга кўра, эски замонларда муаззинлар кўзи ожиз кишилардан танланган эмиш. Азон айтиш учун масжид ёнидаги баланд минораларга чиқиш керак бўлади, юқоридан туриб атроф хонадонлардаги номаҳрамларга назари тушмаслиги учун ҳам айнан кўзи кўрмайдиган кишилар азон айтишган, дейишди. Шу маълумотнинг бирор асоси, манбаси борми?

Жавоб: Алҳамдулиллаҳ, вассолату вассаламу ала росулиллаҳ. Аммо баъд. Мўътабар фуқаҳоларимизнинг асарларида бундай маълумот йўқ. Хурматли мухлисларимизнинг эсларида бўлса, азон айтиш қоидалари, уни айтиш тартиби ҳақида журналнинг шу йилги иккинчи сониди батафсил жавоб берган эдик. Унда, жумладан, “Муаззин эркак, ақлли, солиҳ, тақволи ва суннатни яхши биладиган бўлиши афзалдир (“Ниҳоя”). Оқил (ақли жойида) ёш боланинг азон айтиши, Зоҳирур ривояга кўра, билиттифоқ жоиз. Аммо балоғатга етган киши айтиши авлодир”, дейилган. Аммо азон ҳақидаги масалалар орасида “муаззиннинг кўзи ожиз бўлиши керак”, деган тавсия ёки талаб ҳақида ҳеч гап йўқ. Тўғри, Расули ақрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) саҳобаларидан кўзлари ожиз Абдуллоҳ ибн Умми Мактумнинг азон айтгани ҳақида маълумот бор. Бироқ бу доим шундай бўлганини англатмайди.

Савол: **Жунуб аёл боласини эмизиши мумкинми?**

Жавоб: Жунуб ҳолати баданнинг нопоклигидир, кўкракдаги сутга унинг бирор бир таъсири йўқ. Баъзи уламолар: “Жунублик ҳар бир аъзода бўлади, аъзо ювилиши билан жанобатдан покланади. Шунинг учун бундай ҳолдаги аёл боласи руҳан баркамол, жисман соғ бўлиши учун, уни эмизишдан олдин кўкрагини ювиб олса, яхши бўлади”, дейиш-

ган. Манбаларда солиҳа оналар гўдакларини таҳоратсиз ҳам эмизишмагани айтилади.

Савол: **Фаришталар афзалми ёки инсонларми?**

Жавоб: Фаришталарнинг элчиларидан инсонларнинг пайғамбарлари афзалдир. Оддий инсонлардан фаришталарнинг элчилари афзал. Оддий фаришталардан оддий (яъни, солиҳ) инсонлар афзалдир (“Ақоиди Насафий”).

Савол: Дуо билан балолардан сақланиш мумкинми?

Жавоб: Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Қазони фақат дуо қайтаради, умрни фақат яхшилик зиёда қилади”, деганлар (*Термизий ривояти*). Демак, ким нозил бўлган балолардан қутулай, офатлардан сақланай деса, кўпроқ дуо қилсин.

Савол: Бир жамоат намозида имом қаъдага ўтирилганида “Аттаҳийёт”ни ўқиб бўлишим билан салом берди. Мен ҳали салавотни ўқишга улгурмаган эдим. Шундай ҳолатларда имомга эргашиб дарҳол салом бериш керакми ёки салавотларни охиригача ўқиб қўйиш тўғри бўладими?

Жавоб: Иқтидо қилган одам “Аттаҳийёт”дан кейинги салавот ёки дуони ўқиб бўлмасидан олдин имом салом берса, у ҳам имом билан бирга салом бериши керак. Чунки имомга эргашиш вожибдир. Шунинг учун иқтидо қилган киши руку ва саждадаги тасбеҳларни уч марта айтишга улгурмай, имом бошини кўтарса, муқтадий ҳам унга тобе бўлиб бошини кўтараверади (“*Оламгирия*”, “*Қозихон*”).

Савол: Жаноза намози такбирлари айтилганида кўпчилик бошини кўтариб, осмонга қарайди. Шу тўғрими?

Жавоб: Бундай қилиш мутлақо хато, шариатда ҳеч бир асоси йўқ ва бидъат ишлардандир.

Савол: Эри вафот этган аёлнинг иддаси тугамай ҳаж мавсуми келиб қолса, ҳажга бориши мумкинми?

Жавоб: Йўқ, мумкин эмас. Аёл кишининг ҳажга бориши жоизлиги учун

қўйилган шартлардан бири иддада ўтирган бўлмаслигидир. Иддаси эри ўлгани ёки талоқ қилингани сабабли бўлишининг фарқи йўқ (“*Оламгирия*”, “*Қозихон*”).

Савол: Имон бировда кўп, бировда кам бўлиши мумкинми?

Жавоб: Имон бировда кўп, бировда оз бўлмайди.

Барча мўминлар имонда тенгдирлар. Мўминлар бир-бирларидан Аллоҳдан қўрқишда, тақвода, нафсни тийишда ва бошқа амалларда фарқ қиладилар (“*Ал-ақидатун Таҳовия*”).

Савол: Ҳазрат, насиб қилса, бу йил ҳажни ният қилиб турибман. Менга қандай тавсиялар берасиз?

Жавоб: Шундай улуғ ибодат имкони ва покланиш неъматини насиб этгани муборак бўлсин. Ҳаж қодир бўлган мўмин кишига умрида бир бор бажариши фарз бўлган ва ҳаммага ҳам насиб этавермайдиган ибодатдир. Фуқаҳоларимиз ушбу муборак сафарга отланишдан олдин қилиниши керак бўлган ишларни ёзиб қолдирганлар: “Ҳажга отланган одам қарзларини адо этиб қўйсин. Сўнгра олдин тавба-тазарру билан ниятни холис қилсин. Бировнинг омонати бўлса, эгасига топширсин. Рози-ризолик сўрасин. Намоз ва рўзаларининг қазоси бўлса, адо этсин. Хато ва камчиликлари учун надомат чекиб, қайта такрорламасликка азму қарор қилсин. Ғурурланиш, риёкорлик ва мақтанишдан сақлансин. Ҳалолдан йиққан пулини сарфлаб, ҳажга борсин. Ўзининг пулидан шубҳаси бўлса, солиҳ кишидан қарз олиб, ўз пулини дарҳол қарзига тўласин.

Ҳажда тижорат билан ҳам шуғулланса, савоби камайиб қолмайди. Лекин тижоратни аралаштирмагани яхши (“*Оламгирия*”, “*Фатҳул Қадир*”, “*Қозихон*”).

Нўъмон АБДУЛМАЖИД
ёзиб олди.

Тасаввуф илмга, камтарликка чорлайди

Истиқлолнинг дастлабки кунлариданоқ бебаҳо маънавий-маданий меросимизни холисона ўрганиш ва тиклашга давлат сиёсатининг устувор йўналишларидан бири сифатида катта эътибор берилмоқда.

Тариқат, тасаввуф аслида руҳий маънавий покланишга даъват этувчи инсонпарварлик ғояларини тарғиб этади. Унинг намоёндалари узоқ асрлардан бери инсониятнинг маънавий тараққиётига муносиб ҳисса қўшиб келмоқда. Тасаввуф ҳижрий V–VI асрларда ўзининг ривожланиш чўққисига чиқди. Исломи динининг кенг тарқалишида ҳам тасаввуфнинг ўрни беқиёс. Хусусан, бизнинг юртимиздан етишиб чиққан тасаввуф намояндалари ва тариқат асосчилари буюк хизмат қилдилар. Ўрта Осиё халқларининг бой маданий меросини ҳам тасаввуф тариқатларисиз тўла тасаввур этиб бўлмайди. Ўтган асрларда яшаган ва ижод этган кўпгина олимлар, ёзувчилар, йирик давлат арбоблари тасаввуфнинг турли тариқатларида бўлганлари, ўша даврларда ёзилган китобларда ҳам тасаввуфнинг таъсири юқори бўлгани фикримиз исботидир.

Ўз даврида дунёни даҳшатга солган мўғулларнинг Иломни қабул қилишларига тасаввуф намояндалари сабаб бўлишган эди. Бухоролик Шайх Жамолиддин мўғул султони Туғлуқ Темур билан учрашиб қолади. Кейинчалик Туғлуқ Темур подшоҳ бўлганида Шайх Жамолиддиннинг ўғли Шайх Рукниддин ҳузурида мусулмон бўлади. Иломни қавми орасида ёяди ва Илом улар қўл остидаги барча диёрларга тарқалади. Бундан ташқари, Юсуф Ҳамадоний, Аҳмад Яссавий, Абдулҳолик Ғиждувоний, Баҳоуддин Нақшбанд, Хўжа Аҳрор Валий каби улуғ тариқат пешволарининг юрт равнақи, мусулмонлар бирдамлиги, дин ривожини йўлидаги хизматлари беқиёсдир. Мўғуллар Хоразмга бостириб келганларида куб-

равия тариқати асосчиси Нажмиддин Кубронинг шаҳарни ҳимоя қилишга бошчилик қилиши ва шу йўлда шаҳид бўлиши ватанпарварликнинг юксак намунасидир.

Абу Ҳомид Ғаззолий (раҳматуллоҳи алайх) ҳақиқий тасаввуф йўлидаги кишининг аломатини қуйидагича баён қилган: “Унинг барча ихтиёрий ишлари шариат тарозуси билан тортилган бўлади. Шариатнинг барча қоидаларини эгалламасдан туриб, бу йўлга юриш мумкин эмас. Баъзи “шайхлар”дан бу ишларни енгил санаш нақл қилинган бўлиб, бу айни хатодир”.

Абу Язид Бистомий (раҳматуллоҳи алайх): “Агар бир киши ҳатто осмонга кўтарилаётганини кўрсангиз ҳам, то Аллоҳнинг буйруғи ва қайтариғини маҳкам тутганини, шариат ҳукмини бажараётганини кўрмагунингизча унга алданиб қолманг”, деганлар.

Хожа Аҳмад Яссавий (раҳматуллоҳи алайх): “Шариатсиз тариқатга кирганларни Шайтон лағин имонини олар эрмиши”, деганлар. Сўфи Оллоёр бобомиз:

“Шариатсиз киши учса ҳавога,
Кўнгил берманг анингдек худнамога”, деганлар.

Тасаввуф тарихида юқори даражаларга кўтарилган улуғ шайхларнинг барчалари шариат илмларининг ҳам устозлари бўлиб, тариқатга ўтмоқчи бўлганларни олдин шаръий илмларни эгаллашга ундаганларини кўрамай.

Тасаввуф пешволарининг шу йўлга кирмоқчи бўлганларни илм ўрганишга ундаганларида тасаввуф йўлида юрганларга етарли ибрат бор. Қолаверса, шаръий илмларни мукамал ўрганиб олмаган, ибодатлардаги фарз, вожиб, суннат, ҳаром, макруҳ каби амалларни мукамал билмаган киши ибодатни нуқсонсиз, ўринлатиб адо эта олиши мумкин эмас. “Бир соатлик илм етмиш йиллик ибодатдан афзал-

дир” мазмунидаги ҳадиси шарифнинг илоҳияти ҳам шу аслида.

Бугун тариқатдаман деган баъзи кишиларнинг илм ўрганишга рағбатлари йўқлиги жуда ачинарли ҳол. Ислом илм динидир. Илмнинг фазилати ҳақида кўплаб оят ва ҳадиси шарифлар бор.

Бундан ташқари, баъзи муридлар пирини улуғлашда ҳаддан ошади, муболағага йўл қўяди. Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) саҳобалари ҳаётини ўрганиб чиқсак, кишини яхши кўришда ҳаддан ошиш қанчалар ёмон ҳолат экани яққол кўринади.

Тасаввуф силсиласи Пайғамбаримизга (алайҳиссалом) етиб борар экан, ҳар бир шайх Набийни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ўзига мутлақ ўрнак қилиб олиши керак. Бусиз пирликни даъво қилмаса ҳам бўлади. Шайхларни баҳолашда муридларнинг мадҳу мақтовлари асло ўлчов бўлолмайди.

Баъзи сўфийнамо кишиларнинг пиридан бошқанинг сўзини, ҳақиқат бўлса ҳам, қабул қилмаслигини, китобларни, уламоларнинг сўзларини тан олмай, беписанд қарашини тақаббурликдан бошқа нима деб тушуниш мумкин? Ахир тасаввуф аслида инсонни камтарликка чорлайди-ку?!

Тасаввуфда таркидунёчилик, оила ва фарзандлар нафақаси ва тарбиясига бепарволик қилиш йўқ. Улуғ шайхлар (раҳматуллоҳи алайҳ) дангасалик, лоқайдликка, таркидунёчиликка қаттиқ қарши туришган. Улар инсонларни ҳаракат, ҳиммат ва ғайрат қилишга, ижтимоий ҳаётда фаол қатнашишга чақиришган. Тариқат халқ билан бирга бўлишга, халқнинг оғирини енгил қилишга буюради. Ташқи кўриниши сўфийнамо бўлиб, хулқи ёмон бўлишни қаттиқ қоралайди. Зеро, сўз билан амал бир бўлмаслиги мунофиқлик аломатидир.

Тасаввуфда ҳалол касб-корга алоҳида аҳамият берилади. Баҳоуддин Нақшбанднинг (раҳматуллоҳи алайҳ): “Кўнглинг Аллоҳда, қўлинг меҳнатда бўлсин” деган шиори сўфийларда меҳнатга рағбат пайдо қилади. Бундай ёндашув одамлар турмуш тарзининг яхшиланишига сабаб бўлади.

Муҳаммадий ҚОРАЕВ,
“Ҳожа Бухорий” Ислом ўрта-махсус
билим юрти ўқитувчиси

Бунчалар ҳам кўп!

Ота билан ўғил соҳилга тушишди:

– Отажон, бу ердаги нарсалар нима?

– Майда тошлар, болажоним.

Ўғил бошини ўнг тарафга бурди:

– Булар-чи?

– Булар ҳам майда тошлар, болам, – деб жавоб қилди ота. Бола юзини чап тарафга бурди:

– Унда анавилар нима?

– Ҳаммаси майда тошлар, болагинам...

– Отажон, бунча ҳам кўп бўлмаса булар!

– Шундай ўғилчам...

– Дадажон, дунёда булардан ҳам кўп нарса борми?!

– Бор, болам...

– Нима у, отажон?

– Отангнинг гуноҳлари, ўғлим!..

– Дадажон, сизнинг гуноҳларингиздан ҳам кўп нарса борми?

– Бор...

– У нима экан, отажон?

– Аллоҳнинг раҳмати, болажоним.

Сурайё МУРОДЖОН қизи

тайёрлади.

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

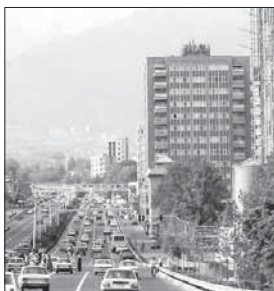
МУСУЛМОНЛАРГА ЁРДАМ

Япония бош вазир Синдзо Абэ Мянма давлати президенти билан суҳбат чоғида этник асосдаги зиддиятлардан энг кўп азият чеккан мусулмон аҳолига моддий ва маънавий ёрдам кўрсатилишини маълум қилди. Ёрдам миқдори саккиз юз тўқсон икки миллион долларни ташкил этади. Бундан ташқари, бош вазир Мянманинг икки миллиард доллардан ортиқ қарздан воз кечилишини ҳам таъкидлади. Қайд этиш жоиз, бу Япония ҳукумати раҳбарининг сўнгги ўттиз олти йил давомида Мянмага биринчи ташрифидир.

ТЕҲРОН КЎРГАЗМАСИ

Теҳронда “Қуръони каримга мос яшаш тарзи” мавзуида ХХІ халқаро кўргазма бўлиб ўтди. Унда таниқли дин арбоблари ва олимлар, парламент аъзолари ҳам иштирок этишди. Анжуманда “Қуръони карим ва иқтисод”, “Қуръони карим ва жамият”, “Қуръони карим ва табиий фанлар” каби мавзуларда маърузалар тингланди. Тадбир ниҳоясида уюштирилган китоблар кўргазмасида Қуръони каримнинг асл нусхалари, аجدодлар қолдирган илмий мерос намуналари ва турли диний адабиётлар намоиш этилди.

ПОКИЗА МАҲСУЛОТ

Бруней Султонлигида ҳалол ва покиза маҳсулотлар ишлаб чиқариш тобора такомиллашиб бормоқда. Султонлик ҳукумати бу борада дунёнинг етук илмий-текшириш ташкилотлари билан шартномалар имзолаяпти. Келишувлардан бири Американинг Флорида университети билан хом ашёларни текши-

риш методикаси бўйича тузилди. Шунингдек, Япониянинг Осака университети муҳандислик кафедраси билан озиқ-овқат ва ичимлик маҳсулотларидаги ингредиентлар таркибини ўрганиш соҳасида аҳднома тузилди. Бундай ўзаро ҳамкорликлар Бруней саноати янада ривожланишига катта йўл очади.

ФРАНЦИЯ МУСУЛМОНЛАРИ

Франция ички ишлар вазирлиги хабар беришича, ҳозир мамлакат аҳолисининг олти миллион нафари Ислом динига эътиқод қилади. Мусулмонларнинг кўпи чет элдан келган муҳожирлар. Уларнинг юз мингдан ортиғи сўнгги йилларда Ислом динини қабул қилган французлардир. 1986 йили мамлакатда мусулмонлар бор-йўғи эллик минг нафар эди. 2000 йилдан кейин уларнинг сони тез суръатда орта бошлади. Мутахассислар Николя Анелка, Франк Рибери, Эрик Абидал каби машҳур спорт усталари ва бошқа санъаткорларнинг Исломни қабул қилиши маҳаллий аҳолига ибрат бўлаётганини таъкидлашяпти.

ХАЗИНА ЯНАДА БОЙИДИ

Ҳиндистоннинг Ҳайдарабод шаҳридаги Чоумаҳалла музейи хизматчилари эски ёзувларда битилган қоғоз, мато, ёғоч ва тош бўлақларини қайта таъмирлашга бел боғлашди. Тадбир ташаббусчиси шаҳар ҳокимининг рафиқаси Юсро бўлди. У Мирусмон ва унинг меросхўри Мирбаркат Алихон хазинасида юзга яқин қадимий қўлёзмаларни музейга топшириб, таъмири билан ҳам шуғулланыпти. Қўлёзмаларнинг энг қадимийи 1450 йили куфий хатида кўчирилган Қуръони каримдир. Бундан ташқари, форс, урду, пушту ва бошқа тиллардаги диний қўлёзмалар ҳам талайгина.

ЖАМҒАРМА ТАШКИЛ ҚИЛИНАДИ

Австралияда исломий банк тизимини йўлга қўювчи “Crescent Wealth” жамғармаси ташкил этилади. Мамлакат жамғармалар бошқармасининг ижрочи директори Талала Ёсин айтишича, ҳозир мамлакатда бундай тизимда иш юритувчи бирорта ҳам ширкат йўқ. Агар жамғарма очилса, беш йилдан кейин Австралияда бундай банклар капитали миқдори тахминан олти миллиард долларга етиши мумкин. Мижозлар маблағларининг кўпи кўчмас мулк, савдо-сотик ва ишлаб чиқариш соҳаларига йўналтирилади.

СИМФЕРОПОЛ АНЖУМАНИ

Симферопол шаҳрида “Украинада Ислом ва мусулмонлар” мавзуда илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди. Анжуманни “Раид” уюшмаси, “Амал” ташкилоти ва “Шарқшунослик” маркази ташкил этишди. Беш кун давом этган жонли мулоқотлар жараёнида Ислом асослари, Ислом ҳуқуқи, араб тили грамматикаси, фикҳ ва тарих каби фанларни замонавий методика асосида ўргатиш масалалари муҳокама этилди. Маърузачилар Украинада Ислом дини ва мусулмонларнинг тутган ўрни ҳақида сўз юритар экан, бундай тадбирлар орқали билимни кенгайтириш ҳамда янги чиқаётган фатво ва янгиликлардан хабардор бўлиш мумкинлигини таъкидлашди.

МУТАХАССИСЛАР КЕРАК

Финляндияда мусулмонлар қирқ минг нафарга етди. Шу сабаб Қуръони каримни ўқиш ва ёд олиш, диний фанларни ўрганишга қизиқиш тобора ортиб бормоқда. Хелсинки университетининг исломшунослик кафедраси профессори Йакко Хамеен Антилла бундай дейди: “Араб тили ва фин тили орасида катта фарқ бор. Ҳарф талаффузини келиштириш, алифбо ўрганиш, Қуръони каримни ўқишга тушиш осон

эмас. Таржима, тафсир ва фикҳ сингари фанларни ўрганиш учун эса анча меҳнат қилиш керак. Бизда мазкур фанлардан дарс берадиган малакали мутахассислар жуда кам”.

“РАМАЗОН – 2013”

Оврупа мамлакатларида “Рамазон фестивали” ўтказиш анъанага айланиб бормоқда. 2005 йилдан бери бундай тадбирлар Голландия, Швейцария, Белгия ва Норвегия мамлакатларида бўлиб ўтган эди. Бу сафарги “Рамазон фестивали” Лондонда ўтказилди. Тадбир Буюк Британия Ислом уюшмаси, Англия мусулмонлар кенгаши ва Оврупа “Cedar Network” халқаро тармоғи билан ҳамкорликда ташкил қилинди. Фестивал доирасида жонли мулоқотлар ўтказилди, болалар учун томошалар ҳам уюштирилди, таъминланган оилалар ва ёлғиз қарияларга ёрдам кўрсатилди. “Рамазон фестивали”ни ўтказишдан асосий мақсад Ислом тинчлик ва тотувлик дини эканини барчага намоён қилишдир, шунингдек, мамлакатдаги бошқа дин вакиллари билан дўстлик ўрнатиш учун ажойиб имконият.

ХИТОЙ МУСУЛМОНЛАРИ

Хитой Халқ Республикасида йигирма икки миллион мусулмон бўлиб, улар асосан Синцзян, Нинся, Гансу ва Цинхай вилоятларида истиқомат қилишади. Бошқа дин вакиллари сингари мусулмонлар ҳам турли корхона ва ширкатларда самарали ишлашяпти. Аёллар ва қариялар ҳам имкон қадар ўзларига мос енгил иш билан машғул. Ўтган йили мусулмонлар қилган соф даромад 2010 йилга нисбатан ўн уч фоизга ошди, яъни, бир миллиард олти юз миллион долларни ташкил қилди.

Муборак Рамазоннинг биринчи куни Хитойнинг Синин шаҳарчасидаги “Дунгуан” жоме масжиди бунёд этилганига олти юз йил тўлди. Мусулмонлар ушбу муборак санани кенг нишонлашди.

Интернет материаллари асосида тайёрланди.

Ҳидоят йўлига насиҳат билан чақиринг!

Шу ўринда машҳур олим, марҳум Муҳаммад Саид Рамазон Бутийнинг қуйидаги сўзларини келтириш лозим: “Улар бир вақтнинг ўзида бирор айби йўқ мусулмонларни кечаси бўғизлаб кетишни “шариат рухсат берган иш” дейдилар. Улар оддий йўловчилар тўла самолётни ичидаги айбсиз инсонлар билан қўшиб портлатиб юборишни ҳам “шариатда бор иш” дейдилар. Ҳар ким кўзларини юмиб, Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бугун орамизда юрибдилар, деб хаёл қилсин. Ул зот шундай разил ишларга рози бўлармидилар?”

Муборак Исломи динида беғуноҳ инсон қонини тўкиш бузғунчиликнинг энг улкан кўриниши ҳисобланади. Динимиз ҳатто чумолига озор беришдан ҳам қайтаради. Бундай ваҳшийликни қилаётганлар динга эътиқод қўйгани ҳақида қанча лоф урмасин, қилган ёвузликлари бу даъволарининг сохта эканини фош этмоқда.

ИМОМ-ХАТИБЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ ВАЗИФАЛАРИ

“Шаҳидлар хотираси” хиёбонида Юртбошимиз динни тўғри тушунтириш, унинг эзгу таълимотларини халққа етказиш бошқалардан кўра, уламолар ва имом-хатибларнинг асосий вазифаси эканини қайта-қайта такрорладилар. Бу гаплари Қуръони каримдаги «(Эй Муҳаммад,) **Раббингиз йўли (дини)га ҳикмат ва чиройли насихат билан даъват қилинг! Улар билан энг гўзал услубда мунозара қилинг!...**» (Наҳл, 125) мазмунли ояти каримага мувофиқ келади. Шунингдек, Муҳаммад Расулulloҳнинг (алайҳиссалом) “Уламолар пайғамбарларнинг меросхўрларидир”, деган ҳадисларига мос,

пайғамбарлар Аллоҳ таолонинг динини халққа етказувчи эканидан келиб чиқиб, айтиш мумкин, уламолар дин тарғиботчиларидир. Ҳақиқатан, дин ва шариат ҳақида гапириш уламолар ва имом-хатибларнинг ҳақи бўлса, бошқа томондан, уларнинг бурчи ҳамдир. Шу нуқтаи назардан, имом-хатибларга қуйидаги вазифаларни адо этиш тавсия қилинади:

– Имом-хатиб жума мавъизасида дунёнинг турли минтақаларида, хусусан, араб мамлакатларида бўлаётган ғалаёнлар ва бундай фитналарнинг ортида қандай ғаразли кучлар турганини, қонли тўқнашувлар қайси юртда бўлмасин, Исломи таълимотига бутунлай зид эканини мўмин-мусулмонларга етказиши зарур.

**ШАК-ШУБҲА ЙЎҚКИ, ИСЛОМ
ШАРИАТИ ҲУҚМЛАРИГА
КЎРА БИРОР ИНСОННИ
НОҲАҚ ЎЛДИРИШ МУМКИН
ЭМАС. АЛЛОҲГА КУФР
КЕЛТИРИШДАН КЕЙИНГИ ЭНГ
ОҒИР ЖИНОЯТ БУ – ИНСОННИ
НОҲАҚ ЎЛДИРИШ. ИСЛОМ
ЗИММАМИЗГА ЮКЛАЙДИГАН
ВАЗИФА МУСУЛМОНЛАРНИНГ
БИРДАМЛИГИНИ, ЎЗARO ҲАМДАРД
ВА ЯҚДИЛЛИГИНИ ОШИРИШ,
ОРАЛАРИДАГИ ИХТИЛОФЛАР,
БЎЛИНИШЛАР ВА БУЗҒУНЧИЛИККА
БАРҲАМ БЕРИШДИР.**

МУҲАММАД САИД
РАМАЗОН БУТИЙ

– Бу тўс-тўполонлар бизнинг ҳудудимиздан четда, бизга дахли йўқ, деб лоқайд қараш, бепарво бўлиб юриш асло ярамайди. Бундай бало бир мамлакат ёки минтақа доирасида чегараланиб қолмайди, вақтида бартараф этилмаса, тобора кучайиб, бошқа мамлакат ва минтақаларга ҳам ёйилиши мумкин. Шунинг учун ҳамиша огоҳ бўлиш, осойишта ҳаётнинг қадрига етиш учун ҳар бир инсон тинчликка ўз хиссасини қўшиши зарурлигини кенг халқ оммасига уқтириш даркор.

– Яқин Шарқдаги ур-йиқитлар кеча пайдо бўлгани йўқ, балки асрлар давомида илдиз отиб

Тадбир

ётганини, бунинг асосий сабаби турли бузғунчи оқимлар ўртасидаги низо ва қарама-қаршиликлар ҳамда четдаги разил кучларнинг фитнаси эканини халққа етказиш зарур.

– Имом-хатиб кишиларнинг юксак фазилатлар билан зийнатланишларида асосий кўмакчи ва холис хизматчидир. Шунинг учун, дунёда одоб-ахлоқ асосларига болта ураётган “оммавий маданият” ниқоби остидаги иллатлар тобора кенг тарқалиб бораётган бир вазиятда, аждодлар қолдирган маънавий мерос асосида ёшларни доимо огоҳликка чорлаб туриш лозим.

– Имон-эътиқоди бақувват инсонгина турли қутқуларга учмайди, тўғри йўлдан адашмайди. Халқ пешвоси бўлган имом-хатибларни халқимиз эътиқоди мустаҳкамлиги йўлида янада фаоллик кўрсатишлари замон талабидир.

– Пуч даъволарга ишониб, ўзини-ўзи ўлдириш ва “шаҳидлик” деб залолат ботқоғига ботиш жуда катта гуноҳ эканини оят ва ҳадислардан далил келтириб, исботлаб мусулмонларга тушунтириш лозим. Бундай мудҳиш ишлар Аллоҳ таолога куфрони неъмат эканини батафсил изоҳлашлари шарт.

– Имом-хатибларимиз жамоатчилик орасида тинчлик неъматини ҳақида фақат одатий, қуруқ сўзларни такрорлайвермасдан, баъзи давлатларда юз бераётган нотинчликлар, у ерларда минглаб бегуноҳ кишилар ва болалар қурбон бўлаётгани, миллионлаб инсонлар ўзга юртларда сарсон кезишга мажбур бўлаётганини айтиб, жонли мисоллар орқали кишиларни огоҳликка чақирсинлар, шу йўл билан осойишталикнинг қадри нечоғли улуг экани ва бу неъматни кўз қорачиғидай асрашга ҳар бир фуқаро масъул эканини англатсинлар.

Ватанимиздаги барқарорликни кўра олмай диганлар ҳали-ҳануз қинғирликларни қилиш ниятидан қайтгани йўқ. Шу сабабли атрофимизда юз бераётган жараёнларга теран ва жиддий назар солиш зарур. Ғараз мақсадни ўз вақтида баргараф этилса, хунрезликнинг олди олинади. Зеро, тинчлик-осойишталик бор жойдагина одамлар ҳаловат топади, хотиржам яшайди, келажакка ишонч бўлади. Тараққиёт ҳам, обод турмуш ҳам осуда ҳаёт асосида бунёд этилади.

Умавий халифаларнинг саккизинчиси Умар ибн Абдулазиз (раҳматуллоҳи алайх) Иёз ибн Муовияни (раҳматуллоҳи алайх) Басрага қози этиб тайинламоқчи бўлди. У киши истамади, халифа эса сўзида қаттиқ туриб олди. Охири Иёз ибн Муовия қози бўлди.

Кунлардан бир кун унинг ҳузурига икки киши келди. Бири: “Бу кишига омонат берган эдим. Энди қайтаришини сўрасам, тан олмаяпти”, деди. Иккинчиси эса: “Агар даъвогарнинг ҳужжати бўлса, олиб келсин. Бўлмаса, олмаганимга Аллоҳ номи билан қасам ичаман”, деб айтди.

Қози ўйланиб қолди. Айбланувчига қасам ич, деса, у ёлғондан қасам ичиб, даъвогарнинг мулкни еб кетишдан қўрқадиган кимсага ўхшамайди. Шунда қози тадбир ишлатди, даъвогарга қараб:

– Бу кишига омонатни қаерда берган эдинг? – деб сўради.

– Фалон ерда.

– У ерда бирор нарса бормиди?

– Катта дарахт бор эди. Соясида ўтириб, бирга овқатланганмиз. Қайтиш олдидан унга омонатни бергандим.

– Сен ҳозир ўша дарахтнинг ёнига бор. Дарахт ўша нарсангни қаерга қўйганингни ва нима қилганингни ёдингга солса, ажабмас. Кейин ёнимга қайтиб келиб, менга айтасан.

Даъвогар шошиб чиқиб кетди. Қози айбланувчига: “Шеригинг келгунича шу ерда ўтир”, деди-да, ҳузурига келганларнинг ишларини кўриб чиқа бошлади. Орадан бирмунча вақт ўтгач, қози дабдурустдан: “Нима дейсан, шеригинг ўша жойга етиб бордимикан?” деб сўраб қолди. Айбланувчи ўйламай-нетмай: “Йўғ-э, нима деяпсиз, у ер бу жойдан анча узоқ”, деб юборди. Ўзининг бу сўздан кейин хиёнатиға иқроор бўлишдан бошқа чораси қолмади. Иёз ибн Муовия шериги келгунича уни қамаб қўйди. Даъвогар келгач, унинг омонатини қайтариб беришни буюрди.

Баҳодир БАҲРОМЖОН ўғли

Меҳрдан тошлар ҳам дурга айланар...

Мурсалхон ОБИДОВ

ТЎРТЛИКЛАР

* * *

Беш асрдан бери ўчмас бу наво
Туркийлар кўнглининг тилмочи бўлиб.
Навоий ижоди тоза бир ҳаво,
Нафас олгин энди кўкрагинг тўлиб.

* * *

Биргина япроқда мингбитта чизги,
Табиат ҳуснидан лол қолур киши.
Рассом ҳайрат билан жим боқар унга:
Ё тавба, бу қайси наққошнинг иши...

* * *

Меҳр-ла тирикдир аслида олам,
Меҳрдан тошлар ҳам дурга айланган...
Шунчалар буюқдир бу ҳиснинг кучи,
Замин ҳам қуёшга шундай бойланган.

Касби тумани

Муҳтарама БАҲРОМОВА

ҲАР ТОНГ

Ҳар тонг шундай дийдорлашайлик,
Омонмисиз, опажоним!.. денг...
Укам, синглим, акажон, иним,
Кўнглингизни бир дам қўйинг кенг.
Танишмисиз ёки нотаниш,
Ўзингизга қадрдон билинг.
Бўлса ҳамки, минг ўй, минг ташвиш,
Учрашганда табассум қилинг.
Мен-чи, сизни бағримга босиб,
Меҳрим билан гулларга ўрай.
Яхши кунлар этсин-да насиб,
Сизни доим бахтиёр кўрай.
Қондошгинам, қилмангиз унут,
Дунё бир кам, иши чигал-ку,

Бугун мени кўрдингиз хушнуд,
Эртага мен бўлмасман балки.
Йиллар ўтар, ўтар чарх уриб,
Дарё каби оқади фурсат.
Ҳар тонг қўлни қўлларга бериб,
Омонлашмоқ ўзи ғанимат.

Ҳар тонг шундай дийдорлашайлик,
Омонмисиз, опажоним!.. денг...

Қарши тумани

Абдували АБДУНАЗАРОВ

ТЎРТЛИКЛАР

* * *

Дардларнинг ичида ёмони – ҳасад,
Қалбга ўрнашдимми олади фасод.
Дилинг ҳам, тилинг ҳам шунга мос бўлса,
Эй инсон, чиндан ҳам бозоринг касод.

* * *

Шамол эсганида шамлар ўчади,
Ғафлатга берилсанг, ақл қочади,
Сенда ғолиб бўлса нафси аммора,
Чин дунё йўлини зулмат қучади.

* * *

Баргнинг сарғайиши кузга ишора,
Умр селдек оқиб ўтмоқда, қара.
Яхшилик уруғин экавер тинмай,
Ахир ўлимга йўқ ҳеч қандай чора.

* * *

Қоронғу зулматдан зиё истама,
Қалби нопоклардан ҳаё истама,
Кимдандир яхшилик кўрсанг, кўрмасанг,
Доим яхшилик қил, зиён истама.

Хонобод шахри

Синовдан ўтган сўзлар

Ҳасанхожа Нисорийнинг “Музақкири аҳбоб” (Дўстлар ёдномаси) тазкирасида XVI аср адабий муҳитига мансуб, шунингдек, уларгача Марказий Осиё, Афғонистон, Эрон, Туркия, Шарқий Туркистон ва Ҳиндистонда яшаб ўтган 288 нафар шоир ҳақида маълумот берилади.

Ушбу асар ўз даврида Давлатшоҳ Самарқандийнинг “Тазкиратуш шуаро” ва Алишер Навоийнинг “Мажолисун нафоис” асарларидан кейинги учинчи манба сифатида эътибор топган. Ҳозир унинг 14 та қўлёзма нусхаси турли мамлакатлар кутубхоналарида сақланади.

Асарда Заҳириддин Муҳаммад Бобур, Муҳаммад Солих, Ҳилолий, Мажлисий, Хожа, Шайбоний, Убайдий каби шоирлар билан бир қаторда карманалик Мавлоно Афсарий ва нуроталик Мавлоно Абдулвосе ҳам тилга олинди. Шоирлар ва уларнинг ижоди ҳақида мухтасар тўхталиниб, тавсифлар берилади. Жумладан, Мавлоно Афсарий тўғрисида қуйидаги маълумотларни ўқишимиз мумкин:

“Мавлоно Афсарий Кармана вилоятидандир. Узоқ вақт Убайдуллоҳон (1487–1540) хизматида, унинг яқинлари қаторида эди. Шеърлари мўл. Амир Қосим девонига татаббу битган, Амир Шохий девонига эса жавоб ёзган. Мир Алишер Навоий наволари пайравига кўп тиришиб, ўзини иккинчи Алишер хаёл қиларди ва шу хаёл орқасидан “Соний” деб тахаллус олган. Абёти орасида яхши сўзлари топилади ва бу матлаъ унинг синовдан яхши ўтган сўзларидан.

Матлаъ:

*На из боди сабуҳе ларза жоме шароб ўфтод,
Зи акси руи соқий жоме май дар изтироб ўфтод.*

Мазмуни:

*Тонг шамолдан шароб жоме тебранмайди,
Май жомини изтиробга солувчи
соқийнинг жамолидир.*

Айтган муаммо шеърлари ҳам жуда кўп ва унинг машҳур муаммоси “Ниёзий” исмигадир: *Юзини кўрса кўзим ҳар дам оқар ёши онинг,
Ул қуёшдир, шам ва икки қоши минқоши онинг.*

Ёши саксонга етай деганида фоний оламдан мангулик мулкига сафар қилди”.

Тазкирага ҳассос шоирлар қаторида нуроталик Мавлоно Абдулвосе ҳам киритилган: “Нур вилоятининг таниқли кишиларидан. Хушсурат киши эди. Таъби дағи мазадан холи эмасди. Аммо вақт ўз ниҳолидан мева татишга ва турмуш нозу неъматларидан хузур топишга фурсат бермади.

Байт:

*Жаҳон бемадор асту бе эътибор,
Мажу эътибор аст ин бемадор.*

Мазмуни:

*Эътибор топмайин дунё бемадор,
Не маъно кутмоқлик ундан эътибор?*

Ҳазрат Алишер Навоийнинг “Мажолисун нафоис” асарида ҳам Мавлоно Абдулвосе ҳақида сўз бор: “Иншо фанида моҳир, бағоят сабукруҳ (самимий) кишидир, ул ғоятғачаким, хиффат (енгилтаклик) ва таҳаттук (ҳаёсизлик) бош тортар (яқинлашмас). Зурафо (зийрак, доно) анинг била мутойиба кўп қилурлар. Ва ул ширин изтироблар қилурки, мужиби (сабаб) яна ҳазил қилур. Сафоҳат (беғубор) қилса ҳам элдин қутулмас. Анга бу мансаб Хожа Мажиддин Муҳаммад давлатидин етишди. Дерларки, анинг учун беш юз байтдин ортуқ ҳажви бор ва сойир (кезувчи) халқ учун минг байтдин ортуқ. Ва бу матлаъ онинг дурурким:

*Эй кашида турки чашият дар камон пайваста тир,
Моҳи нав гаит аз камони абрувонат гўша гир.*

Мазмуни:

*Кўзинг қароқчиси камонига ўқни қатор терган,
Янги ой қошинг камонидан бир чеккага бекинди.*

Ҳар иккала шоир ҳаёти ва ижоди хусусидаги тасаввурларимиз эндигина уйғонаётир. Улар ҳақида бор маълумотларимиз ҳам юқоридаги кўчирмалардангина иборат. Асарлари топилиб, ўрганилиб, кенг ўқувчилар оммасига тақдим этилса, мумтоз шеърятимиз хазинаси яна икки ўзига хос шоир ижоди билан бойир эди.

Суюндик МУСТАФОВ,
Нурота тумани

“Тўйларимиз ҳақида ўйларимиз”

Аллоҳ таоло мусулмонларни ўйланишга ва оила қуришга буюрди. Уйланганларга, агар камбағал бўлса, келажакда ризқ-рўзларини кенгайтиришини ваъда қилди. Ҳазрат Умар ибн Хаттоб (розияллоҳу анҳу) бир камбағал йигитни ўйлантириб қўйганидан сўнг унинг серфарзанд, ризқ-рўзи ҳам мўл бўлиб кетганини кўргач, Аллоҳ ваъдасига хилоф қилмаслигига яна бир бор имон келтирдилар.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) қизлари Фотимани (розияллоҳу анҳо) Али ибн Абу Толибга (розияллоҳу анҳу) никоҳ қилиб берганларида, мусулмонларга камтарона тўй қилиб берганлар. Бундан маълумки, ота-оналар ўғил-қизларига тўй қилишда ҳаддан ошмасликлари керак. Минг афсус, охириги пайтларда тўй-маърака маросимларини ўтказишда кишилар орасида динимизга, Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) суннатларига зид бўлган меъёрдан ортиқча дабдабага, манманликка берилиш ҳоллари кўзатишмоқда. Айрим бидъат одатларга йўл қўйилмоқда.

“Мовароуннаҳр” нашриёти чоп эттирган “Тўйларимиз ҳақида ўйларимиз” (*тўплаб, нашрга тайёрловчи Исомиддин Алимов*) рисоласи сизу бизга исрофгарчиликда иллат, тежамкорликда ҳикмат кўплигини уқтиради. Қуйида Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг ушбу китобдан ўрин олган фатвосидан парча ўқийсиз:

Тўй, маросим ва маъракаларни меъёрида ўтказиш ҳақида

* * *

“Аҳли сунна вал жамоа” эътиқодимиз бўйича, инсон ўзининг намоз, рўза, ҳаж, хайру садақа, тиловати Қуръон ва бошқа амалларининг савобини маййитга бағишласа, албатта, савоби етади. Шунга кўра, марҳумларга савобини бағишлаш мақсадида хоҳлаган вақтда ўзининг иқтисодий имкониятига қараб, фақир ва мискинларга эҳсон дастурхони ёзишлик жоиз. Савоби яна ҳам улуг бўлиши ҳамда келган меҳмонлар руҳий ва маънавий озуқа олишлари учун бундай эҳсонларни енгил ва ихчам тарзда, амри маъруф шаклида ўтказиш мақсадга мувофиқдир. Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: **“Уларнинг кўпгина шивир-шивирларида – агар садақа беришга ёки эзгуликка буюришга ёхуд одамлар ўртасини ислоҳ қилишга буюрмаган бўлса – яхшилик йўқдир. Кимда-ким Аллоҳ ризоси учун шуни қилса, унга улкан мукофот беражакмиз”** (*Нусо, 114*).

Яна шуни ҳам таъкидлаш лозим, эҳсонни фақат зиёфат кўринишида эмас, балки ўша зиёфатга кетадиган маблағни муҳтож оилаларга, меҳрибонлик ва қариялар уйларига, ободонлаштириш ишларига, ёшларга илм-маърифат тарқатиш йўлларига сарф қилинса, нур устига нур бўлур.

* * *

Ислолда жорий этилган барча хайру эҳсонлар бошқа амаллар каби, энг олдин, Аллоҳ розилигини топиш учун бўлмоғи лозим. Хўш, қандай қилинса, Аллоҳ рози ва эҳсон унинг ҳузурини мақбул бўлади? Бунинг бир неча шартлари бор:

Биринчидан, эҳсон учун сарф қилинаётган мол-дунё ҳалол йўл билан топилган бўлиши шарт. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ўз ҳадисларида марҳамат қилганлар: “Банда ҳаромдан мол топиб, эҳсон қилгани билан молига барака кирмайди. Садақа қилса, қабул бўлмайди” (*Имом Аҳмад ривояти*).

Иккинчидан, холис Аллоҳ учун бўлмоғи шарт. Одамлар кўрсин, мақтасин деб риё мақсадида қилинган эҳсон мақбул эмас. Молдунёларини хайрли ишларга сарф этишга бахиллик қиладиган, эҳсон қилган тақдирда ҳам одамлар кўрсин, мақтасин деб қиладиган кишиларни Аллоҳ севмаслиги, балки улар кибрли ва мақтанчоқ кишилар эканлиги (*Нисо сурасининг 36–38 оятларида*) баён этилган. Риёкорлик билан қилинган эҳсон эвазига ҳеч қандай савобга эришиб бўлмаслиги, аксинча, оғир гуноҳга ботиш мумкинлиги Бақара сурасининг 264-оятда очиқ айтилган.

Учинчидан, исрофга йўл қўймаслик. Исроф деганда фақат таомнинг ортиб қолиши ёки оёқости бўлишини тушунмаслик керак. Балки, ноўрин жойга қилинган эҳсон ҳам исрофдир. Чунки хайр-эҳсон ва зиёфат беришдан асосий мақсад муҳтож ва фақирларга моддий ёрдам кўрсатишдир.

Демак, исроф бўлмаслиги учун, энг олдин, эҳсон қилувчи киши кимларга эҳсон қилиниши лозимлигини билмоғи ва шундан сўнг ўша мустаҳиқ кишиларгагина бермоғи шарт. Акс ҳолда, ўз эгаларига берилмаган эҳсон мақбул бўлмайди.

Минг афсус, ҳозирги кунда баъзи кишилар томонидан эҳсон қилишда ушбу шартларга риоя қилмаслик ҳоллари содир бўлмоқда. Бунга асосий сабаб, ўша кишиларда манманлик, риёкорлик каби иллатларнинг мавжудлигидир.

Ярми ёдланган қоида

Ўқитувчи дарсда бошланғич синф ўқувчиларига “Доимо рост гапиришинг ва ғазабланмаслигинг керак” деган қоидани ўргатди. Кейинги дарсда барча ўқувчилар уни ёдлаганларини айтишди. Ўқитувчи яна бошқа қоида ўргатди, уни ҳам ёдлашни топширди. Фақат бир бола олдингисини ҳали яхши ўрганмаганини айтганида аччиқланди:

– Бир ҳафта ўтди. Ҳамма болалар берилган вазифани бажариб бўлишди. Битта сен қолдинг. Болакай ерга қаради.

– Устоз, сиз талаб қилган қоиданинг ярмини ёдладим, – деди секингина. – Рост сўзлашни ўргандим ва бундан буён ёлғон гапирмайман. Аммо жаҳлимни босолмаяпман. Кимдир менга ёқмайдиган иш қилса ёки ўзим хоҳламайдиган нарса бўлса, аччиғим чиқади. Ғазабимни босишни ҳам ўрганиб олганимдан кейин, албатта, бошқа қоидаларни ҳам ўзлаштираман.

Ўқитувчи бир муддат жим қолди. Кейин болани бағрига босди.

– Сен дарсларни шундай усулда ўрганасанми?! – деди ва афсусли оҳангда давом этди. – Болаларку, ҳали кичкина, катта одам бўлатуриб, ўзим ҳам бу қоида замирида қандай маъно ётганини ўйламабман. Қоиданинг сен ўзлаштирган биринчи ярми ҳам бутун умрга татийдиган фазилатдир...

Абдуллоҳ ибн Масъуддан (розияллоҳу анҳу) ривоят қилинади: «Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Рост гапиринглар, чунки ростгўйлик яхшиликларга бошлайди, яхшиликлар эса жаннатга йўллайди. Киши доим рост гапирса, у Аллоҳ тало наздида ростгўй (сиддик) деб ёзиб қўйилади. Ёлғон гапиришдан сақланинг, чунки ёлғон гапириш гуноҳларга олиб боради, гуноҳ эса дўзахга йўллайди. Киши ёлғон гапираверса, Аллоҳ наздида ёлғончи (каззоб) деб ёзиб қўйилади”, дедилар» (*Имом Бухорий*).

Нигора НЕЪМАТ қизи
тайёрлади.

Аллоҳ таоло инсонларни аҳил бўлиб яшаш, Ўзига ибодат қилиш ва бир-бирларининг ҳақларига риоя этишга буюради. Жоҳилият замонида кучлилар заифларни таҳқирлар, қабилалар бир-бирига душман эди. Ислом келиб, инсонларни ўзаро меҳр-муҳаббатли қилди. Қуръони каримда бундай дейилади: “Унинг неъматини туфайли биродарларга айландирингиз” (Оли Имрон, 103). Яъни, Ислом неъматини туфайли дўст-биродарга айландилар.

Парвардигорга яқин бўлишни истаб, нафл ибодат учун одамлардан ажралиб чиқишдан кўра халққа насиҳат қилиб, шафқат кўрсатиб, улар билан ҳамжиҳатликда яшаш афзал ва суннат амалдир. Абу Ҳурайра (розияллоҳу анху) ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай марҳамат қиладилар: “Мусулмон мусулмонга туғишган ака-укаси кабилдир. Унга ёлғон гапирмайди, хиёнат қилмайди, қаровсиз қолдирмайди. Ҳар бир мусулмонга обрўси, моли ва қони ҳаром. Тақво бу ердадир мусулмоннинг (кўкракларига ишора қилдилар). Киши томонидан содир этиладиган ёмонликлардан бири мусулмон дўстини таҳқирламоғидир” (Имом Термизий).

Инсонларга аралашиб яшашнинг ҳақлари куйидагилар: халойиқ билан ошкора ҳам, яширин ҳам барча ишида бирга бўлади ва қалбида Аллоҳга қурбат ҳосил қилади. Али ибн Даққоқ (рахматуллоҳи алайҳ) айтади: “Инсонлар кияётган нарсаларни кий, улар еяётган нарсалардан е, лекин ботинингда Аллоҳга юзлан”.

Ўзи учун яхши кўрган нарсани улар учун ҳам яхши кўради. Анас (розияллоҳу анху) айтади: «Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Сиздан бирингиз ўзи яхши кўрган нарсани дўстига ҳам раво кўрмагунча ҳақиқий мўмин бўлолмайди”, дедилар» (Имом Бухорий).

Доим ҳамжиҳат бўлсак...

Барча ишларда яхшиликка чақириш, ёмонликдан қайтариш ила уларга насиҳат қилади, чунки насиҳат диннинг устунидир. Тамим Доримий (розияллоҳу анху) ривоят қилади:

«Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Дин насиҳатдир”, деб уч марта айтдилар» (Имом Термизий, Имом Насоий ва Ибн Можа).

Инсонларга етган азиятни кетказади, раҳм-шафқат билан муомалада бўлади. Бирор кишини ёмон сўз билан зикр қилмайди. Чунки ҳар бир кишига фаришта вакил қилинган бўлиб, дўстига айтган сўзини ўзига қайтаради. Бирор кишининг мусибатидан хурсанд бўлмайди. Барчага бирдек яхши муносабат кўрсатади. Нўъмон ибн Башир (розияллоҳу анху) ривоят қилади: «Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Мўминлар бир-бирларига раҳм-шафқат кўрсатишда, меҳр-муҳаббатли бўлишда ва ўзаро бир-бирларига ёрдам беришда бир жасад кабилдилар. Агар бир аъзо касалланса, бошқаси унга иситма ва бедорлик билан ёрдам беради”, деб марҳамат қилдилар» (Имом Бухорий).

Инсонлар тарафидан етган азиятни кўтаради ва кечиримли бўлади. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) мушрикларнинг азиятларига сабр қилганлар. Чунки Аллоҳ таоло кечиргувчи Зотдир ва афв этувчиларни севади.

Аллоҳ берган неъматларига шукр қилиб, инсонларнинг ҳожатларини чиқаради. Ишларига

ёрдам беришга ҳаракат қилади. Али (розиаллоҳу анҳу) ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дедилар: “Албатта, жаннат мўмин биродарининг ҳожатини чиқаришга ҳаракат қилаётган кишига муштоқ бўлиб туради” (*Имом Муслим*).

Жабрланувчини аччиқ устида жиноятга қўл уришдан қайтаради. Жанжаллашаётганларни яраштириб қўяди. Чунки яраштириш садақанинг афзалидир. Аллоҳ таоло бундай дейди: **“Бас, Аллоҳдан кўрқинг ва ораларингизни тузатинг! Агар мўмин бўлсангиз, Аллоҳ ва (Унинг) расулига итоат этинг!”** (*Оли Имрон, 103*). Абдурахмон ибн Авф онаси Умму Гулсум бинти Уқбадан (розиаллоҳу анҳум) ривоят қилади: «Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Одамларнинг орасини ислоҳ қилган, яхшилиқни гапирган ва яхшилиқни кўпайтирган ёлғончи эмас”, дедилар».

Ёмонлик қилганга яхшилиқ қилиш, алоқани узган билан алоқани тиклаш, бошқалар ҳақида яхши гумонда бўлиш мусулмон одобидир. Чунки ёмон гумон мўминни ёлғончига чиқаради.

Аллоҳ таоло берган неъмат туфайли бирор кишига ҳасад қилмайди. Неъматнинг ундан кетишини орзу ҳам қилмайди ёки неъматни кетказиш учун ҳийла ишлатмайди. Абу Ҳурайра (розиаллоҳу анҳу) ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Ҳасаддан сақланинг, чунки ҳасад олов ўтинни ёндириб йўқ қилгани каби яхшилиқларни кетказади”, дедилар (*Имом Байҳақий*).

Ваъдани зудлик билан бажаради, чунки ваъда қарзидир. Ваъдага вафо қилмаслик мунофиқлик аломати.

Зикр қилинган барча тавсияларга ҳаётимиз давомида амал қилишга жидду жаҳд кўрсатсак, Худо хоҳласа, кишилар орасидаги муносабатлар яхшиланади, самимийлашади, аҳиллик кучаяди.

Солиҳа МУҲАММАДАЛИ қизи

Хушхабар

Бир куни Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) саҳобалари билан бирга Бақиъ қабристонига кирдилар.

– Эй мўминлар юрти, эй бу юртда сокинлик топган зотлар, сизларга салом бўлсин... Иншааллоҳ, биз ҳам сизларга етишамиз, – дедилар.

Бу сўзларни асҳоб олдин ҳам эшитган, қабристонга борса, шундай салом беришга одатланган эди. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳамроҳларига ўгирилиб:

– Дўстларимни кўришни жуда орзу қиламан, – дедилар.

Бу орзу ҳали кўрилмаган, лекин ғойибона соғинилган севгилларга оид бўлиши керак.

– Биз сизнинг дўстларингиз эмасмизми, ё Расулуллоҳ?

Бу саволни бир киши сўрадимми ё бир неча киши бир-варакай сўрадимми?.. Шубҳасиз бўлган жиҳат – кўплар шу саволни сўрашни истаган эди.

– Сизлар менинг биродарларим (асҳобим)сизлар, дўстларим эса, ҳали дунёга келишмаган.

Юз йиллар кейин дунёга келадиган ва Пайғамбари билан бир даврда яшамаганидан, у зотга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) хизмат қилмаганидан изтироб чекадиганларга буюк хушхабар эди бу! Демак, Аллоҳнинг суюқлиси – Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) фақат ўзлари билан бирга яшаган, хузурларида бўлган одамларгина файз ва барака оладиган, у даврга етишмаганлар бебахра қоладиган раҳматнинг тимсоли эмасдилар. Яна асрлар бўйи давом этадиган инсоният, агар орзу этса, бу йўлда бебаҳо насибалар олажак, у зотга дўст бўлиш саодатига етишганлар ҳам топилажак.

– Ё Расулуллоҳ, сиз умматингиздан ҳали дунёга келмаган одамларни қандай танийсиз? – деб сўрашди.

Ўринли савол эди бу. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бу саволга бир ўхшатиш билан жавоб қилдилар:

– Бир одамнинг чиройли оти бўлса... пешонаси ола, оёқлари оқ... Эгаси отини бўзранг, оддий отлар орасида кўрса, ўша заҳоти танимайдими?

– Танийди, ё Расулуллоҳ, танийди...

– Улар ҳам қиёмат куни таҳорат олинган аъзола-ри ярқираган ҳолда келишади. Мен Ҳовузга уларнинг йўлбошловчиси бўлиб бораман, – дедилар.

“Саодат асри қиссалари”дан

Филиппин Республикаси

Жўғрофий ўрни. Филиппин Республикаси жануби-шарқий Осиёда жойлашган. Мамлакат Тинч океанида Индонезия ва Тайван оралиғидаги 7107 оролдан иборат. Ушбу оролларни ғарбда Жанубий Хитой денгизи, шарқ ва шимоли-шарқда Филиппин денгизи, жанубда Сулавеси тўлқинлари ювиб туради. Тоғлари кўп бўлиб, уларда вулқонлар тез-тез учрайди.

Иқлими. Филиппин оролларида қишда денгиз томонга, ёзда денгиздан қуруқлик томонга муссон шамоллари кўп эсади. Ёмғир мавсуми май ойидан ноябргача давом этади, декабрдан апрелгача эса қуруқ мавсумдир. Тўфон ва цунами бўлиб турадиган ҳудудлари ҳам бор. Тропик, субтропик ва баланд тоғларга хос иқлими бор.

Ўсимлик ва ҳайвонот дунёси. Мамлакат ҳудудининг деярли тенг ярмини палма, каучук, апитонг, майапис, лауан дарахтларидан иборат нам тропик ўрмонлар қоплаган. Шунингдек, бамбук, орхидея, долчин дарахтлари, майсазор ва чакалакзорлар ҳам оз эмас. Оролларда буғу, мангуст ва тўнғиз кўп. Бундан ташқари, судралиб юрувчилар ва ноёб қушлар ҳам бор. Сувлари ажойиб балиқларга ва марварид ҳосил қилувчи моллюскаларга бой.

Майдони: 299 764 кв.км.

Аҳолиси: 101.83 миллиондан ортиқ.

Пойтахти: Манила.

Тузуми: конституцион республика.

Давлат бошлиғи: президент.

Маъмурий тузилиши: 80 та вилоят, 17 та бирлашган ҳудуддан иборат.

Йирик шаҳарлари: Кенон-Сити, Манила, Калоокан, Давао, Себу, Зембуанга.

Пул бирлиги: филиппин песоси.

Тарихи. Филиппин ерларида милодий V асрдан бошлаб турли халқлар истиқомат қилганини олимлар тахмин қилишади. VIII асрда Тайван орқали Жанубий Хитойдан келган кўчманчи халқлар қўним топишган.

1521 йили Фернан Магеллан бошлиқ экспедиция бу ерга келиб тушади. 1543 йил 27 апрелда истилочи Мигел Лопес де Лагаспи тўрт юз нафар қурооланган аскар билан оролларни босиб олади. Шу йилдан бошлаб бу юрт испан қироли Филипп II шарафига “Филиппин” деб аталади. 1762 йили Маниладаги қонли кураш натижасида мамлакат Буюк Британия тасарруфига ўтади. Бироқ кейинги йили урушда яна испанларнинг қўли баланд келади. XIII аср охирига келиб, мусулмонлар ҳамда маҳаллий хитойлар испанларга қарши қўзғолон кўтаришади. 1898 йилги сўнгги қўзғолондан кейин испанлар тамоман қувилади. Лекин маҳаллий халқ “ёмғирдан қочиб, дўлга тутилади”.

Испанлардан сўнг америкаликлар таъсирга ўтиб ҳам халқ норозилиги пасаймади. Эмилио Агиналдо бошчилигида катта тўполонлар уюштирилди. Америкаликлар билан 1935 йилга қадар тўхтовсиз кураш олиб боришди ва охири ғалаба қозонишди. Иккинчи жаҳон уруши даврида Филиппинни Япония босиб олади.

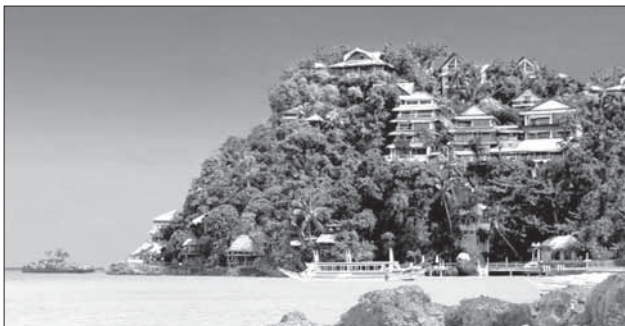
1946 йили Филиппин тўла мустақилликка эришди. 1945 йил 24 октябрда БМТга аъзо бўлди.

Иқтисоди. Сўнгги ўн беш йил ичида Филиппин тез ривожланаётган мамлакатлардан бирига айланди. Қишлоқ хўжалиги, молия ва сармоядорлик соҳалари жуда такомиллашган.

Бундан ташқари, хорижда меҳнат қилаётган миллионлаб фуқаролардан тушаётган валюта мамлакатнинг пул айланмасига сезиларли таъсир кўрсатди.

Ҳозирги кунда Филиппин аграр-индустриал мамлакат ҳисобланади. Электрон жиҳозлар ишлаб чиқариш, ёғочни қайта ишлаш, кимё-технология, тўқимачилик, озиқ-овқат ва дори-дармон

соҳалари яхши ривожланган. Балиқчилик ҳамда ўрмон хўжалиги бўйича дунёда етакчи ўринлардан бирини эгаллайди. Мамлакат кокос ёнғоғи, банан, гуруч ва ананас каби қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини экспорт қилади. Асосан, АҚШ, Тайван, Олмония, Япония, Гонконг сингари мамлакатлар билан савдо-сотик алоқаларини йўлга қўйган. Давао, Манила ва Себу каби йирик портлари боис халқаро бозорга киришда анча устунликка эга. Бу юртнинг қадимий музейлари, ботаника боғлари, мафтункор табиати, маржон қоялари ҳамда Боракай, Бохол, Палаван ва Лусон

каби ажойиб ороллари миллионлаб сайёҳларни ўзига жалб этади.

Тили. Расмий давлат тили тагал (филиппино) тилидир. Ушбу тилнинг мамлакатда юз эллик хил лаҳжаси бор. Деярли ҳар бир орол тагал, себуано, илокано, бикол, хилигайнон, пангасинан, капампанган, варай-варай каби ўз лаҳжасига эга. Матбуот, бизнес ва маъмурий ишларда инглиз тили кенг қўлланилади. Унга “ёрдамчи расмий тил” мақоми берилган. Бу тил ўрта ва олий ўқув юртларида муҳим ўрин тутаяди. Аҳолининг уч фоизи испан тилида ҳам сўзлашади. Тагалчага ҳам испан сўзларнинг кўпи кириб қолган.

Аҳолиси. Бир юз икки миллионга яқин аҳолининг олтмиш беш фоизи шаҳарларда яшайди. Уларнинг тўқсон уч фоизи саводли. Наслий ва маданий хилма-хиллигига кўра, дунёда бешинчи ўринни эгаллайди. Аҳоли орасида испанлар, америкаликлар, хитойликлар билан чатишган метислар ҳам талайгина.

Мусулмонлар, асосан, мамлакат жанубида яшайди. Ислом дини Филиппинга 1210 йили араб савдогарлари орқали ёйила бошлаган. Минданар ороли аҳолисининг кўпчилиги мусулмонлардир. 2000 йилдан буён мамлакатда мусулмонлар тобора кўпайиб бормоқда.

Мамлакатдаги энг катта масжид Кыпо ҳудудидаги “Аз-Заҳаб” (Тилла) жомеидир.

Азизхон ҲАКИМОВ
тайёрлади.

Яхшиликка ундаш ҳам яхшиликдир

Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг илму маърифатни тарғиб этувчи нашрлари – “Ҳидоят” журнали ва “Ислом нури” газетаси ва уларнинг қорақалпоқ тилидаги иловаларига обуна қизғин паллага кирди. Кейинги йилларда ушбу нашрлар мамлакатдаги жуда кўп газета-журналлар орасида ўз йўлини, қиёфасини ва кўплаб мухлисини топди. Бунда, албатта, сиз обуначиларимизнинг маънавий ва моддий ёрдамларингиз жуда каттадир.

“Ҳидоят” ва “Ислом нури” имом-хатибларга дастуриламал, диний билим юртлари талабаларига қўлланма, онахонларимиз, опа-сингилларимизга, қўйингки, барча ўқувчиларимизга яхши насихатчи, эскирмайдиган манба десак, муболаға бўлмайди. Севимли нашрларимизнинг “Тафсир”, “Ҳадис шарҳи”, “Саҳобалар ҳаёти”, “Сўраган эдингиз”, “Ислом ва олам”, “Олисларга саёҳат” каби қатор рукнлари остида бериладиган мақолалар, хабарларни ўқиб, билим доирангиз кенгайди, воқеа-хабарлардан воқиф бўласиз.

Ҳар йилгидек обуна мавсумидаги тарғибот-ташвиқот ишларида жоме масжидлари имом-хатиблари асосий кўмакчиларимиз ҳисобланади. Улар орқали ушбу нашрлар эл орасига ёйилиб, кўпчилик юртдошларимиз баҳра олишяпти. Албатта, ҳар қандай эзгу иш ажр-мукофотсиз қолмайди. Кишиларни яхшиликка ундаш ҳам уни бажаришдек савоблидир.

Умид қиламиз, муҳтарам имом-домлаларимиз обуна мавсумида ўтган йилларгидан фаолроқ бўлишади. Идорамизнинг ушбу нашрларини доимо ўқиб юрган инсоннинг илми зиёда бўлиши, фазилати кўпайиши шубҳасиз. Демак, уларни тарғиб этиш илмга, яхшиликка тарғиб этиш билан баробар. Маълумки, илмга тарғиб этишнинг савоби уни эгаллашдек машаққатли амалнинг ажри билан тенг. Шундай экан, бу эзгу ҳаракат ривожини йўлида барчамиз бирдек жон куйдирайлик.

Обуна мавсумида фаоллик кўрсатаётган имом-хатибларимизга, бу хайрли ишга бош қўшаётган барча мутасаддиларга Аллоҳ таборака ва таоло ёру мададкор бўлсин!

Таҳририят

БАНАН

Бананда овқат ҳазмини яхшиловчи пектин моддалари, мева пишганида шакарга айланувчи крахмал, оқсил, углеводлар (асосан сахароза), олма кислотаси, В₁, В₂, В₆, РР, А дармондорилари бор. С дармондорисига бойликда бу мева баъзи цитрусли мевалардан қолишмайди: пишган мевасининг 100 граммидан 8–12 грамм шу дармондори бор. Шунингдек, бананда калций, магний, натрий, фосфор, темир ва жуда кўп миқдорда калий тузлари бор.

Фойдали хусусиятлари

* Банандан кунига битта-иккита еб туриш тана қувватини, ишчанлик қобилиятини оширади, кайфиятни кўтаради.

* У ичак касалликлари, ошқозон ва ўн икки бармоқли ичакдаги касалликларни даволашда енгил сурги дори сифатида қўлланилади. Стоматитни даволайди. Ундаги тинчлантирувчи ва қон босимини кўтарувчи эфедрин моддаси марказий асаб тизимини тинчлантиради, қондаги шакар моддасини кўтаради. Ўсимлик танасининг шарбатини ичиш тутқаноқ ва жазава (вас-васа), қотиб қолишнинг олдини олади.

* Бош оғриғи (мигрен)ни пайсантириш учун пишган банан пўстлоғи пешонага ёки бошнинг орқа томонига қўйилади. Пўстлоқнинг ички тарафи куйган терига, тошмага, йирингли ярага қўйилса, фойда беради.

Эслатма: Банан қонни қуюқлаштиради, шунинг учун инфаркт ва инсулт бўлган кишилар уни ейишда эҳтиёт бўлишлари керак.

Жалолиддин НУРИДДИНОВ
тайёрлади.